Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШИНАРА, 4 февраль, 1975 шу. ● № 15 (5460). ● Мах 2 кеп.

ГРОЗНЕНЦИЙ КЕРДА МУЛ

ГОРОД ГРОЗНЕ КЪАХЬЕГАМХОЙ 1975 ШЕРАРА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Грознерча къахьегамхоша, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, 1974 шера керда къахьегама толамаш даьхад. Промышленни продукцена реализаци яра шера план 11,9 миллион сома тIеххкоачашъяьй. Изделей 17 тайпана паччахьалкхен дикала Знак еннай.

Производственни культурно-бытовойи гIулакхашта дуккха лоархIаме объекташ, 106 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош, кхо школа, поликлиника, картофелехранилища, кхьяраш хьалъяьй городе.

ДIадаха шу дика чакхдаьккхад Iилматохкамен проектни институтий, транспортни, гIулакхаш деча сфера предприятей дукхача коллективаша.

КПСС ЦК декабрьски (1974 ш. Пленума решенеша дегаш гIоздаьха болча города къахьегамхоша, КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп а луш, пятилетка чакхйоалача шера кхы а хьинарегIа къахьега лаьрхIад Даьхенна дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш продукци ялар духьа.

1975 шера встречни планаш тIанйцай дуккхача предприятейн организацейн коллективаша. Цар тIа лаьрхIад промышленни производстван гIишлошъярен объем йоккхагIа хилийта, балха технико-экономически хьоккхамаш лакхде, Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа советски халкъо котало яьккха 30 шу дизара керлача доккхийча къахьегама толамашца накъаяха.

Шу дIадоладеннача хьалхарча денношкe а денз «ПланагIа-реализаци еча продукце 100 сома лоархIаш планал совгIа шин сомал лохехьа йоацаш продукци дургья!» яхаш лозунг а долаш болам баьржаб.

Из декхар кхоачашдергда оборудованехи балха ханахи биззагIа пайда эцара, бедал, материалаш, энергоресурсаш хаддаза кхоъяра, керда болх бе йолайолийташ йола производственни мощносташ ханал хьалха караерзаяра, механизацен автоматизацен средстваш промышленносте, гIишлошъеча, транспорте, городской боахаме шерра юкъекхахьара чотах.

Городерча къахьегама коллективаша цхьана вIашагIа а теха тIанйцача социалистически декхараш тIа отталаьд:

1975 шерара паччахьалкхен план городера промышленность бIарчча хьанийцача изделей дукхагIдолча лоархIамегIарча тайпашта реализаци яра объеман арахецаран 25 декабре кхоачашъе.

Заданел совгIа 75 эзар тонн мехкдаьтта даккха а лаьттан тIоанех 1050 метр бурув тоха а, 4 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 1000 тонн фенол, 500 тонн ацетон, 1000 тонн чонен болатен литье, 150 тракторни прицеп, 18 миллион сома маьха кхыйола продукци яккха лаьрхIад.

планови заданеел совгIа 1,1 миллион сома маьха халкъа эша товараш хьаде;

промышленни продукце 41 тайпа, барзкъий, кога гIирсий, кхьича товарий кердача моделий 210 тайпа оттаяьча ханал хьалха арахеца доладе;

керда техникен организационно-техническ мероприятеши юкъеяхьарах 3,8 миллион сома, НОТа наькъагIа мероприятеш чакхъяхарах — 300 эзар совгIча сома, рационализаторски предложенеш теларахи изобретенеш ярахи — 6,5 миллион сома экономически эффект яккха;

паччахьалкхен дикала Знак яккхара 25 тайпал кIезигагIа йоаца изделеш аттестацена кийчъе:

бедалах, материалех, энергетически ресурсех пайда дикагIа эцара чотах 16,5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 4000 тонн условни йоаго хIама, 1,8 миллион сома маьха бедали материалаши кхое;

3,6 миллион сомал лохехьа боацаш пламал совгIа пайда бе;

ГIишлой-монтажни балхийн гIишлой материалаш хьярен шера программа город бIарчча хьанийцача 28 декабре чакхъяккха.

129 эзар квадратни метр, вешта аьлча 1974 шерарчул 24 эзар квадратни метр дукхагIа чуIе моттиг йола цIенош наха чуховша дIадалара кхы тIа а гIулакхаш чакхдаха.

Химически комбинате шера 2,5 эзар тонн лоха давлени йола полиэтилен арахеца низ кхоачаш йола производство 20 декабре, цирк — 7 ноябре, нек ду бассейн — шоллагIча квартале, троллейбусни депо — 15 декабре хьалъяь а яьккха, эксплуатаце дIаяла.

Университет, драматически театр, широкоформатни кинотеатр, теплофикаце шоллагIа агIа, 270 автобуса моттиг йола гараж, мехкдаьтта института корпус, роддом хьалдара хьахийцача ахчах ханал хьалха пайда эца.

ГIишлошъеча 20 бригада болх Социалистически Къахьегама Турпала Н. А. Злобина методагIа вIаштIехьбаккха.

Мухьаш дIа-юха кхахьара планови заданеш ханал хьалха кхоачашъе, пассажирашта гIулакх дара культура тоае а автотранспорто ввари йоацаш болх белга Iалашде а.

Грозненски узлерча машиннаькъахоша мухьаш дIа-юха кхахьара объема план 27 декабре кхоачашъергья, планал совгIа 45 эзар тоннал кIезигагIа боаца халкъбоахама мухь тIаботтаргба, мехкдаьтта продукташ чуйоттара 5 эзарнел кIезигагIа йоацаш цистернаш кийчъергья, 950 эзар тонн совнагIа мухь чу а болаш деза мухьаш увза 1800-нел кIезигагIа йоаца поездаш дIаютаргья.

Автомобильни транспорта болхлоша, встречни планаш а теркалъеш, кхы тIа а 1,5 миллион тонн мухь дIахьоргба, 500 эзар пассажир дIавугаргва, бахача наха бытовой гIулакхаш дара план тIеххкоачашъергья, 2 миллион литрал кIезигагIа доацаш автомобильни доагор кходергда.

Городерча боахама предприятейн служебайн болхлоша, бахача наха ду гIулакхаш тоя а деш, шера план керттерча хьоккхамашта 28 декабре кхоачашъергья, планал совгIа 150 эзар сомал кIезигагIа боацаш пайда бергба. Газ чуюлларгья 7500-нел кIезигагIа йоацача квартире, керда 100 эзар квадратни метр доххаргда, 120 эзар квадратни метр тоадергда наькъаши тротуараши, дIайогIаргья 7 эзар га, 55 эзар кIотарг.

Города сийн хозали бахьан долаш локомотивни депо машиниста В. П. Потемкина тIахьехамах дIаболабенна болам дIахо а лелабергба города къахьегамхоша.

Бытовой гIулакхаш деча болхлоша ханал хьалха кхоачашъергья шера план, городе бахача наха кхы тIа а 34 эзар сома маьха гIулакхаш дергда, хьале Iомадергда деча гIулакхий 11-нел кIезигагIа доаца тайпаш, балхаш дикагIа а заказаш ханал хьалха а кхоачашдергда.

Товарооборота паччахьалкхен план ханал хьалха, 30 декабре, кхоачашъе.

Торговле 10 предприятии общественни кхачан 7 предприятии болх бе йолаялийта.

Бахача наха гIулакх дара культура хаддаза лакхъе, торговле толашагIа йола керда формаш шерагIа юкъекхахьа.

Iилма-тохкамен проектни институтий коллективаша шоай низаш тIадерзадергда эггара лоархIамегIара проблемаш кхоачашъяра, шера тематически планаш ханал хьалха кхоачашъелга Iалашдергда, изобретенеши открытеши ярца алсамйоахаргья разработкаш, лоацъергья чакхъяьина разработкаш производствана юкъекхахьара ханаш. Шерра творчески содружество лелаергья заводашца, болхлой коллективашта новкъостал дергда производства технически боарам лакхбара, керда машинаши агрегаташи, технологически процессаш хьадагалувцаран юкъекхахьаран, арахецача продукце дикал тоаяра.

Города къахьегамхоша дIахо а шефски новкъостал дергда колхозаштеи совхозаштеи механизацин электрификацин яра балхаш чакхдахара. ГIишлонхоша ханал хьалха кхоачашъергья юртбоахама объекташка гIишлой-монтажни балхаш дара шера план. Ялаташ чуэцачеи кхыдола юртбоахама балхаш дечеи къахьегаш 200 эзар сага-ди доаккхаргда городерча къахьегамхоша.

Ялаташ чуэца доладеннача хана колхозаштеи совхозаштеи новкъостал дара города предприятешка 300-нел кIезигагIа воацаш трактористи комбайнери кийчве.

ЙоккхагIйола планови заданеши социалистически декхараши кхоачашдара къахьегача коллективаша партийни организацей кулгалца, профсоюзни комсомольскии комитеташа хьинаре дакъа а лоацаш гIулакхаш чакхдоахаргда чура кхоачамаш диззагIа хьагучадахаран царех пайда эцаран, къахьегамен производственни дисциплина мамогга чIоагIъяра Хьинаре къовсам лоаттабергба производства гIулакхашка ца йохийташ балха ха йоаярца, толашагIа йола опыт, производства новаторашта, нийслагIча пятилетка ударникашта карагIдаьннараш шерра доаржадар духьа.

1975 шера дIахо лелаергья вежарашха йолча автономни республикай столицай — Махачкала, Нальчика, Орджоникидзе — къахьегамхощара яхь.

ПЯТИЛЕТКА КХОАЧАШЪЯЬРАШ

Продукци дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш хулийтаргья яхача дезизах къахьегаш ба Грозненски «Электроприбор» завода болхлой. Царна юкъе эггара йоккхагIа опыт йолчарех лоархIаш ба слесараш - сборщикаш Зубов Александр Максимовичи Козлов Александр Семеновичи. Цар кийчъю продукци цхьаккха брак йоацаш хул. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 140 процент кхоачашъю цар. Цудухьа хIанзлехьа пхе шера план кхоачаш а яь тIадоагIача шера чотах къахьегаш ба уж.

СУРТА ТIА: электрографически машина вIашагIйоллаш ба слесараш - сборщикаш А. Зубови А. Козлови.

И. ПЛИЕВА сурт.

А. А. Громыко Дамаске вахар

ДАМАСК, 1-гIа февраль. (ТАСС). Тахан укхаза доттагIала визитаца венав КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхьича мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко.

Дамаске ше кхаьчача А. А. Громыкос аьлар: «Бошал долча Сирийски Арабски Республике тхо даьхкад доттагIала визитаца».

ВIаши хьашт долча дукхача дешаех САР кулгалхоща тха хинна вIашагIкхетараши къамаьлаши каст-каста хулаш а корта болаш а хинна дIаэттал. Царна юкъе эггара хьалха цIи яккха йоагIа гаргарчмалхбоаленен гIулакхаш цхьан кога тIа дахара, Гаргарча Малхбоалене чIоагIа машар оттабара проблемай.

ЦIаьхха а белгалде безам ба, арабски халкъий бакъдолча гIулакха хьакъехьа Советски Союзо лаьца принципиальнии деррагIа йолен позици дIахо а хувца ца луш юсаш я аьнна.

1967 шера дIалаьцача арабски лаьтташ тIара израильски бIу арабаккхара, Палестина арабски халкъий законах йола къаман бокъонаш дораяра, гаргарчмалхбоалене машар оттабара проблемай еррига комплекс ювцаргйола Гаргарча Малхбоален хьакъехьара Женевски машара конференце шиъ болх сихха юхаболабара тIехьа я Советски Союз.

Оаха чIоагIен деррагIен хьаллоаш къаман кортамукъале, экономикана ше доал даран социальни прогресс бахьани империализмаца деиале къовсам лоаттабеш дола арабски халкъаш.

Тхо чIоагтIа дог тийша да, сирийски кулгалхоша тха хургдолча вIашагIкхетарашей къамаьлашеи Советски Союзаи Сиренеи юкъера дола доттагIала бувзамаши массе оагIорахьа гIулакхаш леладари, хIаьта иштта Гаргарча Малхбоален деррига халкъаштеи мехкаштеи нийсхон машар оттабара гIулакха юкъера прогресси дIахо йодача хана кхы а чIоагIъе торо хургхиларах.

Укхаза се вена волаш, са безам бар Сире столице Дамаске бахача хьаша-да дика тIаэцаш болча наха дика мел дараш ала.

Дамаски аэропорте А. А. Громыкона накъабаьхке хилар арабски социалистически возрождене Парте кулгалхой член, САР премьер-министра заместители кхьича мехкашцарча гIулакхий министри Абдель Халим Хаддами кхыбола официальни нахи.

Накъабаьхкараштa юкъе иштта бар САР-ера СССР посол Н. А. Мухитдинови, Дамаске аккредитованни бола социалистически мехкий посолаши.

Юрташкара хоамаш

ДОШ ДЕННАД — КХОАЧАШДЕ

Назрановски района хьайбаш леладерашта юкъе яьржача социалистически яхье массаза а хьалхле лелаеш хьайоагIа «40 лет Октября» яхача совхоза Долакха-Юртарча шурий - товарни ферма болхлой коллектив (бригадир коммунист Албаков Мухарбик). ДIадахача шера хIара Iаттагара цига яьккхай 2300 килограмм совгIа шура.

Массарел дукхагIа шура яьккхай совхозе меттел, ерригача районе а толашагIа йолча доярка СССР Лакхехьарча Совета депутата Даурбекова Зинас. 4000 килограмм совгIа. Цунга кхоаччаш толам баьккхаб доярка Тимурзиева Розас а.

Шоай социалистически декхар тIеххкоачашдаьд ферма дояркаша Дугиева Амината, Балхаева Дуте, Дугриева Дугурхана, Газикова Моте, Мальсагова Мадината, Шакриева Аьсета, кхычар. Масала, Дугиева Амината шиъ групперча хIара Iаттагара 3000 килограмм гаргга шура яьккхай, Дугиева Дугурхана — 2800 килограммага дIакхоаччаш, хIаьта Балхаева Дуте — 2700 килограмм.

Даьхача толамех тоъам баьIе дага бац ферма болхлой. КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп а луш, кхы а дикагIа къахьегарца белгалдаккха лерхI цар нийслагIа пятилетка чакхйоала шу.

Н. СМИРНОВ.

Шалински района «Автуринский» совхоза № 1 йолча шурий-товарни ферма коллективо лоархIаш я доярка Кадырова Дака. ДIадахача шера цун вIаштIехьдаьлар шиъ групперча хIара Iаттагара 2700 килограммал тIех шура яккха.

ЧIоагтIа дукха беза Дакийна шиъ дего хержа карайца болх. Дог лазаш гIулакх ду цо доахана. Хан-ханнахьа доакъар дуллаш, хий моладеш уж Iалашдара йоакхо ю, хIаьта дукхача шерашка къахьегаш ше Iоаяь балха опыт а къайле йоацаш дIалу цо кхычарна. БархI класс чакхъяьккхачул тIехьагIа ферме балха баьхкаб комсомолкаш Хажуева Зарган, Эрбиева Шайман. Кадырова Дакас новкъостал деш Iомаю мехкараша доярка говзал.

Дакийца цхьана болх беш я цун йоI Зараъ а. БархI класс ше йисте ма яьккхинге а ферме къахьега йолаелар Зараъ. Шийнана санна, балха тIера камаьрша дог долаш, нахаца нийна я из. Балха опыт йоккха еце а, толамаш во дац цун. Цо тIеххкоачашъяьй шиъ групперча доахангара шура яккхара дIадахача шера план.

— Миччa хана а новкъоста гIо де кийча я Дака, — яхаш дувц доярка Мудаева Рукъета. Цудухьа коллективе лоархIаш сий деши я из.

Кадырова Дакас дош деннад укх шера ше гIулакх деча доаханх хIара Iаттагара 2500 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккха, шера планагIа 1900 килограмм йолча.

Б. АХМАДОВ.

Соахка вай республике эггара боккхагIа хьажкIий хьувкъам чубера Сунженска района «Путь к коммунизму» яхача колхоза звеньевойс Лебеденко Леонид Никитовича. Къахьегама ветерано хIара гектара тIара чуийцар 63 центнер фуалъяьха хьажкIаш.

Дуккхача шерашка беркате болх барах вай правительствас Лебеденко Леонид Никитовича къахьегам белгалбаьккхаб «Знак Почета» яха ордени Ленински юбилейни медали яларца, иштта цунна еннай халкъа боахама карагIдаьннарий Выставка дото медаль а.

— Тха балха тIа боккхача лоархIаме да лаьттана доагIача бесса Iунал дар, — дувц звеньевойс Л. Лебеденкос. — Массанахьа цхьан боарамах хургйолаш кхай тIа удобренеш тосс оаха. Моттигера удобренеш йоацаш, хIара гектара тIа тосс 3,5 центнер суперфосфат, 2 центнер мочевина, 2 центнер калийни тух. Оасар кот ца далийта гIерташ машина гербицидаш тох. ХIаьта чIоагтIа йоакхо ю кхоачамболлаш тIунал йолаш лаьтта хилийтара а. Юкъера лаьрхIача шера диазза хий дулл оаха тхоай кхай тIа.

ХIанз сихбенна кхашкара бIаьстан балхаш дIадоладара эша массе кхоачам вIаштIехьбоаккхаш ба цIи хезача хьажкIаш лелаечо Л. Н. Лебеденкос кулгалдеча звеноцара механизатораш. Техника тоаеш, лаьтта хьаьнлеш ба уж.

— КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп а луш, соахкарчул овсарегIен берцатегIен къахьега лаьрхIад са звенос, — йоах Л. Лебеденкос. Оаха дош деннад тхоай участка хIара гектара тIара 70 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэца. Декхар низкъало да, бакъда, кхоачашдулургдолаш-м да.

Ш. БЕТАЕВ.

Грозненски района «Атагинский» совхозе чIоагIа йоакхо ю механизаторий мугIараш шердара гIулакха. Боахама механически мастерске хьайийллай 4 бетта курсаш. Царна кулгалдеш ва механически мастерске заведующи Шаптукаев Зубайра. Курсашка хьехаш ба совхоза керттера инженер В. Такаев, керттера агроном А. Калинкин. ХIара дийнахьа ю дешаш барий теоретически практически занятеш. Цига дешача хIаранена 20 сом стипенди лу. ХIаьта тIехдика дешаш курсаш чакхъяьхараштa цIена тракторaш яла лаьрхIад совхозо.

Дукхахчарна диллургдац 1974 шера хьувкъам чу миштa ийцар. Гурахьа дийна ялат хьажкIаши чуэцача шин сменагIа болх бе бийзар. Комбайнаш тIа хайшар специалисташ, бригадираш, звеньевойш. Цудухьа йиш хилар ялат ханнахьен доа ца деши чуэца.

Из гIулакх теркал а даь, ялат сихеи цIендаьи чуийца даккхара «Юрта вахе — техника Iомае еза» яха принцип юкъейоалаяьй совхозе. Цудухьа беррига специалисташ: бухгалтераш, агрономий бригадирийн гIончаш, учетчикаш, кхыметтел... зоотехникаш а тIехь дешаш ба механизаторий курсашка.

Цул соагIа, Калиновски юртбоахама профтехучилище шоай говзал лакхъе трактористаш бахийтаб совхозо. Цу тайппара, нийслагIа пятилетка чакхйоалача шера бIаьсти боахама кхашка болх беш хургба дика кийчбенна механизатораш. Цо, шеко йоацаш, доккха новкъостал дергда 1975 шера хьувкъам боа ца беш ханнахьа чуэца.

Л. РУДСКИЙ.

ЯХЬ ЛЕЛАЕЧА ШИН БОАХАМЕ

ХЬАЛАШ ЦХЬАТАРРА ДАЛЕ А...

Бехктокхаме декхараш да ахархошта хьалхашка латтараш: хIара гектара хьувкъам лакхбеш, дIадахача диъ шера тIадиса декхар дIатокхаш пятилетка чакхйоалача укх шера ялати лаьттанцара йоала кхыйола продукташи дукхагIа яхара оарцагIбовла беза уж.

Гота ханнахьа арабовлара боахамашка де дезаш дукха гIулакхаш да. ХIанз техника кийчъярах тийша хургба укх шерара толам. БIаьстанга миштa кийчлу а механизатораша малагIча хьалашка болх бу а хьожаш укх деношка Сунженски районе хилар тхо.

Кирова цIерагIча колхоза центральни механически мастерской чуваьлча, нокхарий санна, шоай машинашта гонахь хьувзаш механизатораш бар. Дика вIаштIехьбаьккхаб укхаза къахьегам колхоза керттерча инженера М. А. Шидова. Цунна тешал ду массанена гуча хьалтеха уллача графико а.

ХIара бригадера массехк трактор ремонта чуйоалаю мастерской. Дефектни акташ оттайий машинашта де дезар белгалдоакх. Цул тIехьагIа юхаметтаоттае езача е керда хьае езача оатхала токарни, кузнечни цехе заказ ду.

Ремонт еча лаьрхIа вIашагIъелла слесарий бригада яц.

— Уж эшаш а бац, — йоах колхоза керттерча инженера.— Техникана ремонт ярга дIадодар дукхагIа хургдар. ХIаьта тха кIантий шоаш дика лоархIабу шоай декхарех.

ДIадахача шера IV кварталe планагIа 20 трактора ремонт е езача 21 трактора ремонт яьй. Иштта лакхарча темпашца дIадоладаьд укхаза пятилетка тIеххьара шу. Колхоза берригача механизатораша хьаллаьцад юртбоахама техника бIаьстан балхашта ханнахьеи дикеи кийчъяра Шелковской района «Сельхозтехника» механизатораша, инженерно-технически болхлоша, колхозийи совхозийи болхлоша даь кхайкрал.

Колхозе йолаш йолча 74 тракторах 40 ремонт е езаш я. Царех хIанз юхейисараш 19 трактор я.

— ХIанз ремонт е йоалаяь воархI трактор латт, — йоах механика-контролера Подлесный Иван Григорьевича.

Тхона гучаьннараш иис яр.

— Ер шиъ фу трактор я?

РемонтагIа араьннчачул тIехьагIа бригаде дIакхачале юха чуйоалаяьй № 3 йолча бригадера уж шиъ трактор.

— Из мишта ниисденнад шун, хьо хьежавецарий царга.

— Царна гIаоттабаь шиъ двигатель тхоай низ ца а кхоачаш Грозненски МРО тоабайта бар. Цхьанне гIув кагбеннаб, вокхан гIув дIа ца кхасташ дIалаьцаб. ХIанз уж двигателаш Iо а даьха юха дахьийта дезаш да.

ТIадилла гIулакх тешшаме кхоачашдеш, лоацача хана ремонт чакхйоахаш шоай машинаш арайоах механизатораша.

— Дог лазаш даьча хIамах тIехьагIа бала хилац, — йоах тракториста Дорохов Алексей Ивановича.

Тракторист воацаш йисача МТС-52 яхача трактора лоацача хана ремонт яь, хIанз шиъ яр тоаеш ва А. И. Дорохов. Из укх денношка арайоаккхаргья цо.

— РемонтагIа лэтташ кIезига да тхона алапи, оал цхьабараша, — йоах мастерской нормировщика, — Дороховс-м цхьан бетта 150 сом ийцад.

Белгалдаккха деза, центральни мастерской санна юртбоахама инвентара ремонт елга дика вIаштIехьдаьккхан сихел бригадашка кхоачашдеш хилар. БIаьстан юхье лаьттанца болх бе эшаш мел йола тIехьаювза а тIехьатосса а инвентарь хIанзле кийча я. Дукха ха йоацаш техника ремонт ярга а из лоаттаярга а хьожаш хиннача районни комиссе белгалъяккхар Евдошенко Василий Васильевича кулгалду № 2 йолча бригада коллектив.

Кирова цIерагIча колхозаца дукхача хана денз яхь лелаеш хьабоагIа Шеча Эскера цIерагIча колхоза, ахархой. Яхь лелаераш дIа а хьа а болх. дикагIа дар пайданагIа дар дIахьа эц. Тамаш я-кх Шеча Эскара колхоза механизатораша цу яхьах пайда эце. Из гуш да таханарча хьалашка хьежача.

Колхоза механически мастерской ремонтагIа йоалаяь тракторaш латт. Тхо цига кхаьчача хана итт сахьат даьннадар. Колхоза правлене инженер а мастерской заведующи а цига хурбба, аьнна дIадахар тхо. Е из а е вож а воацаш цехашка гIолла хьожаш чакхдаьлча бIаргадайна сурт да веларвоалаш дацар. ВIашагIъяьхa оатхалаш дIа-хьа кхийса трактораш юхе саг воацаш бой санна миска латтар. Аьшкалхьар волча бар беррига механизатораш шоай керте № 2 йолча тракторно-кхаш леладеча бригада бригадира помощник Крывцов Борис волаш. ХIаьта дика са а къайрда ресторанера арабаьннараш санна дог дика хинна вар массавар. Бригадира помощник титул лакхагIа хиларах дукхагIа дакъа кхаьчачоа гаре вар Яхар дувцар фуд ца ховш кегиденна лар къамаьл.

— Цхьаккха хьаким вий укхаза? — хьаьттар оаха.

— Ва, дIа йисттерча лайсена юхе латтар-м.

— Лайсе тIа кулгаш цIатIа а хьувкхаш латтар инженера, мастерской заведующена хьалхара виса механик-контролер Савельев Николай Иванович. Из деррига гушше а букъ бербабь латтар из.

Механикаца къамаьл дукха хиланзар. ХIана аьлча техника ремонт яра колхозера хьалаш ховш вацар механик-контролер. Тхона бIаргадайна сурт дика дацар. Ремонтникий къахьегам вIаштIехьбаккхара цхьаккха даь хIама дац.

Мастерской хьачуйоалаяь вIашагIъяьхa латтача тракторий оатхалаш йилла йиш йоацаш дехьа-сехьа гувнаш даь латт. Мойка болх беш йоаца цхьа кIира совгIа ха я.

— Йоханза-м я из, цхьабакъда, цу тIа болх бе саг вац, — йоах механика. — Цхьа кIира хьалха саг йоагIача цIагIа Iийчахь балха юха венавац коммунист Гиргеев.

Мойка чурен арахьа хий дIаухачарен кIоагаш диза латт. Хий дIаоза тIадилла вола кхоалагIча бригадера тракторист нов. Смирнов кхоалагIа ди да шиъ декхар кхоачаш ца деш, къаракъаш мелаш лела. яхаш леткъар Н. И. Савельев. Поварa дувцачох из трактора чура араваьла ца могаш наха новкъостал даь Iоваьккхав.

Тхо долча конторе чуьена цхьоалагIча бригадера тракторист Корецков Алексей мойка ца хиларах болх бе йиш йоацаш ва ше, яхаш леткъаш вар. Иштта латт № 4 йолча бригадера Максакова, Авдеева трактораш. Ремонт е езаш дукха двигателаш доллаше а болх боацаш лел моторист Крывцов Николай. Цхьа бутт совгIа ха я баьцадаараш кхедеча бригадера Аксютенко Александра трактор катокаш йоацаш латта. Цунна эшар Iалашъе сагота цхьаккха вац, яхаш латт тракторист.

Мала хургва оарцагIвала. Юртбоахама техника ремонт яра балхаш эггара саготагIа долча хана город Горьке опыт Iомае командировкагIа вахийтав колхоза керттера инженери мастерской заведующии. Гаьнара хьаяь езаш-м яц опыт. Лоалахарча боахамашка Кирова цIерагIча колхозе, Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхозе дика вIаштIехьбаьккхаб ремонтникий къахьегам, цар овсаре къахьегаргдола хьалаш.

Тхо хиннача шинна а колхоза мастерской шийла йолаш тIехьнахьа дIайха барзкъаш дувхаш кхерамзлен бокъонаш телхаеш къахьегаш ба ремонтникаш.

Шин боахаме ледарло ялийтай ялат чуийца малаьллане а комбайнаш тоаяь дIа ца оттаеш.

Цхьан хьала тIа да боахамаш механизаторий кадраш тоъаш ца хиларах. Кирова цIерагIча колхозе соахка хIаранена бетта 60 сом луш 25 сагага дешийтадар. Царех цаI колхоза кхай тIа болх беш хиннавац. Укх шера кхы а шоай боахаме 25 саг. Серноводски юрта боахама техникуме 8 саг деша хьожаваь колхозо.

Ремонт е нах эшаш боллаше а хIара дийнахьа мастерскойра дIа а боахаш МТФ, СТФ дIахьежабу ремонтникаш Шеча Эскара цIерагIча колхозе.

БIаьсти яла дукха ха йиса яц. Гота балхаш цхьа ди тIехьадоале дукха доврга. Пятилетка тIеххьарча шера бIаьстанга ханнахьа кийчо яра деррига низаш оарцагIдаха терко тIаяхийта еза боахамий кулгалхоша.

Т. АРЧАКОВ, тха спец. корр.

ХИМИКИЙ ГIУЛАКХАШ

Къаьстта дика къахьегама толамаш доахаш чакхбаьккхаб пятилетка тIеххьарча шерара хьалхара бутт СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината химикаша. Товарни продукци арахецарен маьхала яккхарен январь бетта план тIеххкоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай 300 эзар гаргга сома маьхера химически продукци.

Хьинаре къа а хьегаш социалистически яхье хьалхалатташ хиларца белгалъяьина я Ныркова Валентина кулгалдеча фенола ацетона арахецача цеха коллектив. Цо паччахьалкхен планал совгIа арахийцад 210 тонн фенола ацетона. Иштта дика къахьегаш ба укх шера Чингаргиев Заинды Хусейнович керте латтача полиэтилен арахецача цеха химикаш. Заданел совгIа цар арахийцар 50 тонн совгIа тIехдика полиэтилен.

З. САРКИСОВА, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химкомбината планови отдела начальник.

ДОШ КХОАЧАШДЕШ...

КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенешца, КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкаралца кулгал а деш, партийни организацеша шоай низ а профсоюзни комсомольски организацей, боахамий кулгалхой низ а тIабохийт 1975 шера а бIаьрччача пятилетка а халкъа боахама планаш ханал хьалха кхоачашъяра промышленностен юрта боахамен болхлой социалистически яхь шерра йоаржаяра хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцамаш толамца кхоачашдара.

Укх, пятилетка чаккхйоалача, шера партийни организацеша къаьстта йоакхо ю заданеш тIанйца декхараш кхоачаштдара. Шу долалушше а массово-политически болх керттерча дакъе цехашка, бригадашка, вешта аьлча паччахьалкхен планаш юкъарчал доацаш кхоачашъеча дIаболабир. Цига кхетама болх бераш ба дикагIбола лектораш, докладчикаш, пропагандисташ, политинформатораш, агитатораш.

Парте горкомий, райкомий дIадаха шу чакхдоалаш «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржарен царна кхетам баларен балхах» болча КПСС ЦК соцамах лаьца пленумаш, партийни активаш хилар, хIаьта иштта юххьанцарча партийни организацей секретарий идейно-кхетама балха хьакъехьарча заместителий, политинформаторийн агитколлективайн кулгалхой совещанеши семинараши хилар. Цига дийцар пятилетка чаккхйоалача шера халкъа планаш кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбахара кхетама болх лаккбе безаш хиларах.

Вай хана информаце средсташ чIоаггIа дегIаьлкха яле а, саго наха хьалхашка дIа а этта оала дош чIоагIа низ болаш да, йоккха идейни воздействи ю наьха дегашта. Еча докладаша, лекцеша, беседаша доккха новкъостал ду вахаре хула событеш, явленеш кIоаргга йовзара, вай парте политически никъ бовзара, коммунизм хьалъеча шин йола моттиг хIаранена дика йовзара.

Юххьанцарча парторганизацеша беш бола идеологически болх пайданегIа хургба юкъарчал доацаш производстве къахьегача коммунисташа политически болх дикагIа бича. Идейно-кхетама болх тIаберзабе беза къахьегама хьинар айдара. дикагIйола опыт шерагIа йоаржаяра, хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара дикагIйола социалистически яхьа формаш лахара а дегIайоалаяра а. Хьадеш дола хIама дукхагIа даь на Iеш, дикагIа а цунга дIадодар кIезигагIа хургдолаш а хьаде деза — из хила деза юххьанцарча парторганизацей политически балха тIехь керттера дар.

Дукха хIама ховш волча политинформаторца, агитаторца вIашагIкхетар чIоагIа ловш хул цехе, кхай тIа, бригаде, ферме болх беш бола нах. Цудухьа цу тайпарча нахаца чIоагIало лувца езе юххьанцарча парторганизацеша шоаш беча идейно-политически балха тIехь. Аьнначa дешо из дIахезарий уйла болх таханарчул кхоана дикагIа бе безам хулийтаргболаш хIама де деза. Къаьстта теркам тIабахийта беза яхь мишта лел дIадовзийтара, вIаши тIо-новкъостал дара, рузкъан кхом бара, общественни производство дегIайоалаяра хьакъехьара уйла лакхъяра.

Иштта бу шоай болх Грозненски «Красный молот» завода политинформаторашен агитаторашен. Завода къахьегамхошта юкъе политически-кхетама болх беш ва 55 политинформатори 200 агитатори. Царех 80 процент коммунисташи комсомольцаши ба.

Къаьстта политически болх дика беш ба чопи болати лоаладеча цеха мастера Н. М. Калеганова кулгалдеш бола агитатораш. 11 саг ва цу агитколлективе. Царех дукхагIбараш участкай мастераш ба. Цар производственни декхарашца бувз политически болх. ХIаьта уж дувца дика хIамаш долаш а ба. Цеха коллективо хIара бетта кхоачашъю производственни заданеш.

В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода политинформаторашен агитаторашен ерригa лоархIаме политически событеш дIайовзийт болхлошта, арахецача продукце дикал а производства культура а лакхъяра, къахьегама дисциплина чIоагIъяра тIехь заводен цехен лоаттабеча къовсама дешаш дувц.

Завода дикагIбола агитатораш ба №1 йолча цеха оператор Н. И. Ведерников, шоллагIча цеха машинист М. М. Борисов, политинформатораш № 4 цеха экономист Л. Х. Баулина, № 9 йолча цеха начальник К. А. Михин, кхыбараш.

Хулаш йола лоархIаме событеш шоаш ювцаш «Электроприбор» завода политинформатораша уж айхха ювз коллективо кхоачашъе езача паччахьалкхен планашца, социалистически яхье доахача толамашца. Иштта дика бу из болх Старогрозненски бурув деттача управлене коммунисташа Я. А. Калантаевскен В. Д. Головенкоси кулгалдеча идеологически болхлоша а.

Грозненски химкомбинате, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода, «Автоспецоборудованна» опытно-экспериментальни завода, «Старогрознефть» НГДУ партийни организацешка, кхычахьа цаI дола политинформаце ди юттадаьд.

Квалифицированни болча лектораша, докладчикаша, политинформатораша шоаш новкъостал ду партийни организацешта парте дош нахага дIакхачийтара, цар дег чу дижара. Хьалха дукхагIйола докладаш, лекцеш, политинформацеш, беседаш клубашца, культура двореташка, центральни усадьбашка еш хинна ле, хIанз уж нах болх беш болча — бригадашка, фермашка, гIишлош еча, цехашка ю. Бакъда дукха а дукхагIйолча парторганизацеша докладий, лекцей, беседай тематика оттаеш хиларал совгIа, идеологически болхлошта хьалхадоакхх керттера теркам тIабахийта безаш дар.

Масала, участке делкъийга хIама дуача хана, смена чакхъяьлча болхлошта беседа ю. Из боккха лоархIам болаш да. Цига дувц социалистически яхьах, къахьегама овсаре лакхъярах, арахеца продукци дикагIа хилийтарах, рузкъан кхом барах. Иштта йола беседа дика кхетаю болхлоша, цунах пайда а дикагIа боал. Иштта бу кхетама болх локомотивни депо механически цеха мастера В. П. Стрижака, Назрановски «Электроинструмент» завода слесара-лекальщика, парте обкома члена, Къахьегама ЦIеча Байрахха орден лелаеча А. М. Котиева, Аргунски «Пищемаш» завода сборщикий - слесарий бригадира Ж. Бисултанова, кхычар.

Агитаце из тайпа метод дикагIа я. Цо йиш хулийт доши гIулакхи вIашагIтоха, царна юкъе айхха бувзам хилийта. Из метод дикагIйола производственни опыт санна дIайоаржае еза.

Бакъда иштта беш бола политически болх пайда болаш хилар эггара хьалха тийша ца идеологически болхлой теоретически дика кийчбенна хиларах, цар пропагандистски говзалах, из болх царна дукха безарах. Цудухьа политинформаторийн агитаторийн дешара хадданза йоакхо е еза партийни организацеша, семинарашкей совещанешкей хан-ханнахьа дIайовзийта еза мехка а доазол дехьа а хула событеш.

Бакъда массанахьа а латтац гIулакх дика. Цхьайолча моттигашка талмаста бу из болх, боагIаш бола пайда балац цох.

Иштта бу кхетама болх столярни изделей завода, Ленински района ПМК-661, 1572 автоколонна, Старопромысловски района СУ-8, ОГНПЗ автоколонна, радиотехнически завода парторганизацешка, кхычахьа.

КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенеша, КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарало дIадехараша маяххара, вахарца органически бувзам болаш болх бара де деза гIулакхаш дIадоладаьд дуккха а дукхагIйолча партийни комитеташа, партийни организацеша.

П. ХОРОШИЛОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома инструктор.

Грозненски швейно-производственни объединене цхьоалагIча хIамаш тегача филиале дукха ба хIанзлехьа шоай пхе шера задани кхоачашъяь бола хIамаш тега мотористаш. Царех цаI я хIамаш тега мотористка Плотникова Александра Васильевна. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 140—150 процент кхоачаш а еш, ше тега баракъа хоеен тIадийхача товши мара хилийтац. КарагIдаьнначох кхоачам а ца беш, кхы тIа а шин къахьегама толамаш тоадеш къахьегаш я Александра Васильевна пятилетка тIеххьарча шера.

СУРТА ТIА: хIамаш тега мотористка А. Плотникова.
И. ПЛИЕВА сурт.

ЛЕНИНГРАД. Укх деношка къаьстта дукха нах хул Ленинградерча Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце музея залашка. Дуккхача наьха теркам тIаоз 1905—1907 шерашка Россе хиннача революцех дувцаш йолча экспозице. Документашен материалашен дувц ленински парте хьалхленца герз бе а делла пролетариати дуккха ахархойн самодержавена, социальни къаминйн Iоткъама духьал бовларах. Советски Союза Коммунистически парте ветеранаша, музея Iилман болхлоша музее баьхкарашца беседаш ю КПСС ЦК «1905—1907 шерашка Россе революци хиина 70 шу дизарах» болча Соцама хьакъехьа.

СУРТА ТIА: музее баьхка нах О. А. Иконникова балхацарча «1905 шу» яхача скульптурни группа юхе.
С. СМОЛЬСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ ВIАШТIЕХЬЪЯККХАРГА ХЬЕЖЖА

Доккхий социалистически декхараш тIаийцад укх шера Грозненски «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода коллективо: пхе шера план ханал хьалха 7 ноябре кхоачашъе, планал совгIа 800 эзар сома маьха продукци арахеца, пятилетка тIеххьарча шера планал совгIа 60 эзар сома маьха продукци маьхах яккха, дикала Знак яллийтара цхьа издели кийчъе, рационализаторски предложенеш, НОТ-а мероприятеш производствана юкъеяхьарах 16 эзар сом пайда эца, иштта кхыдараш а.

ТIаийца декхараш толамца кхоачашдара отделий, участкай, смений, бригадий коллективашта юкъе, хьалхашка латта декхараш къаьгта дIа а довзийташ, шерра социалистически яхь йоаржаяьй.

Социалистически яхье котало кхоачаргья хIара бетта производственни планаш а социалистически декхараш а кхоачашдара дикагIа дола хьокхамаш даьхача коллективага, иштта къаьст-къаьстача болхлочунга а.

Бетта дикагIа хьокхамаш даьхача бригада вымпел лу. Цахаддаш кхаь бетта вымпел лелаьйча коллективана Сийлен грамотен ахчан премии лу.

Бетта социалистически яхьо дIадехар кхоачашдаь вола болхло цехови комитета соцамагIа цехе хьалхалаттарий списка юкъехьу. Кхаь бетта цахаддаш хьалхалаьттача болхлочунна завода администрацен профсоюзни комитетон цхьана баьча соцамагIа «ДикагIа вола болхло» яха цIи, лаьрххIа свидетельство лу. Из сийлен цIи ялх бетта лелаяь вола болхло завода Сийлен доска тIа дIаязву, ахчан премии лу, шера из цIи лелаяь вола болхло завода Сийлен книжка тIа дIа а язвий ахчан премии лу.

«Профессех дикагIвар» яха сийлен цIи яккхара йолча яхье дакъа лоац массайолча профессей болхлоша. Цу яхье котало яьккхачарех лоархIший балха говзал боккъонца караерзаяь, хIара бетта производственни заданеш тIеххкхоачашъеш, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбоккхаш бола болхлой.

Предприяте иштта вIаштIехьяьккхай «ДикагIвола мастер», «ДикагIвола технолог», «ДикагIвола конструктор», «ДикагIвола экономист», «ДикагIвола инженер» яха сийлен цIи яккхара йола социалистически яхь.

«Продукци дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш» яхача девизагIа болх бе лаьрхIад укх шера завода коллективо.

Завода болхлой, гIулакхербараш, инженерно - технически болхлой доккхий социалистически декхараш тIа а ийца «Пятилетка—ханал хьалха» яхача девизагIа къахьегаш ба.

Предприяте 22 болхло хIанале шоай пхе шера декхараш кхоачаш а даь 1976 шера чотах къахьегаш ва.

Производствана хьалхалаттачарех ба коммунисташ токараш Ю. Б. Степанов, Н. В. Сазонов; слесараш - сборщикаш Б. В. Ануфриенко, Н. И. Савченко; радиоаппаратура наладчикаш В. И. Никитин, В. М. Кулик, иштта кхыбараш а.

ДIадахача шера социалистически яхь дикагIа вIаштIехьяккхара а, балха дикагIйола опыт дIа-хьа ялара а кхыйолча предприятешка баха хилар завода болхлой: Нальчикерча «СССР 50 шу дизара цIерагIча» телемеханически аппаратура заводе, Киевски автоматика института опытни заводе.

«Знание» общества лекторски группа социалистически яхьагIа лаьца массехк лекци йийшар: «Социалистически яхь КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра, производительни низаш, экономика дегIайоалаяра йола йоккха торо я», «Социалистически яхь вIаштIехьяккхари къахьегамхой творчески хьинар айдари» иштта кхыяраш а.

ДIадахача шера грозненски предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхарчей, шоллагIчей кварталашка хьалхара моттиги, кхоалагIча квартале шоллагIа моттиги яьккхар «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода коллективо.

Уж толамаш дахарах Республикански Сийлен доска тIа дIаязйир предприяте коллектив.

Завода дикагIйолча бригадаех я коммуниста, шин тамагIаца болх беш волча слесара Б. В. Ануфриенкос кулгалдеш йола коллектив. Бригаде гIехдика къахьегама а производственни а дисциплина я, болхлоша даим лакхъю шоай къахьегама говзал, караерзаю смежни профессеш, кийчъю экспериментальни изделеши опытни образецаши.

Л. АУШЕВА.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 30 ШУ ДИЗАРГА

Царгара масал эц

Укх шера дерригача советски халкъа дезду Сийлахь-йоккха Котало яккхара 30 шу дизар.

Шоватхъа иттнел совгIа Сийлахь - боккхача Даьхен тIема ветеран ва «Грозэнерго» № 2 йолча теплоэлектроцентрале тIехдика къахьегаш. Тайп-тайпарча къамах бола нах ба уж: эрсий, украинцаш, татараш, эрмалой, иштта кхыбараш а.

Къахьегаме а тIем тIа санна хьалхалаттачарий мугIарашка ба уж. Царца нийслу, царгара масал эц кагирхоша.

Цу ветеранех цаI ва Иванушкин Алексей Михайлович.

Кхуви воагIаш вар Алексей Михайлович 1942 шера тIем тIа водаш.

Дуккхача моттигашка тIом беш хилар денал дола кавалерийски эскадрона командир: Къулбехьарча, КъилбаседаКавказерча, цхьоалагIча, шоллагIча, йиъалагIча Украински фронташка хилар из. Иванушкина дакъа лоац Будапешт, Румыни, Венгри, Югослави, Австри мукъайоаккхача.

Даьхено боккха мах бир майрача тIемахочун гIулакхий: Цlеча Седкъа шин орденца, «За отвагу» яхача шин медалаца, «За боевые заслуги» яхача шин медалаца, кхыча медалашца белгалваьккхар из.

1954 шера вера № 2 йолча теплоэлектроцентрале балха запаса гварде майор А. М. Иванушкин.

Дуккхача шерашка турбинни цеха цхьан сменана кулгалдеш хьавоагIа из. ДикагIчарех лоархIаш я ТЭЦ-е цо кулгалдеш йола коллектив.

Дукхача шерашка хьанала къахьегарах вай Даьхен эггара дезагIа дола совгIат — Ленина орден еннай Алексей Михайловича. Из иштта белгалваьккха ва Ленински юбилейни медалаца, «СССР электрификацен энергетикан отличник» яхача значокаца. Цун къахьегама книжка тIа 50 совгIа дика болх беш хиларах лаьца дола йоазув да.

Массане а сийдеш вола опытни специалист А. М. Иванушкин кагирхой вокккха новкъост, хьехархо ва.

1975 шера халкъбоахама плац ханал хьалха кхоачашъяра, нийсагIа пятилетка толаме чакхъяккхар духьа промышленноста, гIишлошъеча, транспорта болхлоша Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-а, ВЛКСМ ЦК баьча соцама жоп луш коммуниста, къахьегама а тIема а ветерана А. М. Иванушкина кулгалдеча смена коллективо доккхий социалистически декхараш тIаийцад.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ХАЛКЪА ЗАСЕДАТЕЛАШ ХОРЖАШ БА

РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателий полномочеш чакхъяларца дувзаденна 1974 шера 21 ноябре арадаьннача РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа 1975 шера январе-феврале РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателаш харжа оттадаьд.

Цу Указага хьежжа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо Нохч-ГIалгIайчене халкъа заседателаш харжа оттадаьд 1975 шера 15 январе денз 15 феврале кхаччалца йолча хана.

Халкъа судахой дукхалга хьежжа хIара районе 75-нега ра 300-неца кхаччалца халкъа заседатель хоржаргва, хIаьта республике верригa а 2775 халкъа заседатель хоржаргва. Предприятешка, учреждешка, организацешка хиннай халкъа заседателаш харжара йола духхьашхара собранеш.

Халкъа заседателаш харжар — из лоархIаме политически кампани я. Социалистически законность а правопорядок а чIоагIъяра декхараш советски судо кхоачашдеча боккха лоархIам болаш гIулакх да из.

СССР-е правосуди хьаю дизза долча демократически хьинсапе, судий балха юкъе советски халкъо тIа-тIа дукхагIа шерра а хьинаре а дакъа лацара ларда тIа. Правосуди кхоачашъеча а суда балха тIахьожам лоаттабеча а къахьегамхоша шерра дакъа лацар— из дизза дола халкъа Iаьдал вай мехка хилар да, из Октябрьски революцена карагIдаьннача лоархIамерчарех цаI ца. «Вай воаш е еза суд, — яздаьд В. И. Ленина. — Берригача гражданаша дакъа лаца деза суда юкъе а мехка доал деча а». В. И. Ленина васкеташ кхоачашдеш, Коммунистически парте хадданза йоакхо ю суда органаша беча балха тIехь демократически принципаш дIахо а дегIайоалаяра.

Вай мехка халкъа заседателалла хержа хила йиш я хоржамашта юкъе дакъа лоацаш хила бокъо йолеи хоржамаш хула ди тIакхоачаш 25 шу даьннен вола моллагIа а СССР гражданин.

Цу тайппара, маIен кхали хиларга, расахи къамахи хьаваларга, беча балхага е гIулакхага, образованега е вахара хьалага хьежа доацаш правосуди кхоачашъеча къахьегамхоша дакъа лоацилга Iалашду.

1958 шерага кхаччалца йолча хана халкъа заседателаш кхаь шера ха йилла хоржаш хиннабале, хIанз уж хорж 2 шера. Цу тайппара, суда балха юкъе дакъа лоацаш дикка дукхагIа гражданаш хул.

СССР-ей союзни республикайн долаш долча законодательствагIа халкъа заседателаша дакъа лоац дерригa а гражданскии уголовнии дешаш дувцача юкъе. Судо дош дувцача хана отташ дола дешаш къоасталеча халкъа судахой бокъонаш йолаш ба халкъа заседателаш. Дувцача деша хьакъехара приговораши решенеши ю халкъа заседателаша дакъа лоацаши ерригача суда составаца цар кулгаш яздеши. Зуламаш ца хилийтара хьалхе а беча профилактически балха юкъе, условно суд яь, кхетабара коллективага дIабеннараштa тIахьожам лоаттабара юкъе шерра дакъалоац халкъа заседателаша, суда решенеши частни определенеши кхоачашъяьйий хьож, правови пропаганда ю. Халкъа заседателаш иштта бокъо йолаш хилар белгалдоаккх советски суда система халкъо ма яххара хилар.

1973 шера хиннача хоржамашка хержача халкъа заседателех дукхха а дукхагIбараша геттара дика кхоачашдир шоай декхараш, халкъа судий балха юкъе хьинаре дакъа а лаьцар.

Масала, Грозненски районни халкъа суда халкъа заседатель, Победински юкъерча школа физика преподаватель Е. А. Мартынова условно суд яьча кхелетараша леладерашка бIарг локкхача секце член я из лоткъамашка хьож, хьинаре дакъа лоац советски законодательство дIадовзийташ беча балха юкъе. Из дукхагIа довза гIерт суда гIулакх, суда практика, халкъа заседателий семинарашка ух.

Цу хIамаша йиш хулийт цунга судо уголовнии гражданскии дешаш дувцача хана гIулакх довза а довзаш лертта дакъа лаца, профилактически мероприятеш чакхйоахача новкъостал де.

Ленински районни халкъа суда халкъа заседатела, Грозненски мехкдаьтта института юриста Р. А. Евлоева хьинаре дакъа лоац уголовнии гражданскии дешаш къоасталеча юкъе, новкъостал ду суда цо решенеш кхоачашъяргa хьажара. Шоай декхараш цIена кхоачашду Заводской районни халкъа суда халкъа заседателаша Горпищеторга грузчика С. М. Саламова, гIишлошъяра Управлене СМУ бригадира А. А. Маматовас, Октябрьски районни халкъа суда халкъа заседатела, Грозный станце керттерча кондуктора А. Н. Шамсадова, кхычар.

Боккхача лоархIаме да укх шера хулача хоржамашка халкъа заседателалла вай паччахьалкхен законаш кхоачашделга Iалашдулургдола, социалистически правосуди дIахо а эргаьккха тоаяра гIо дулургдола, халкъ чIоаггIа тешаш а хьинаре дакъа лоацаргдолаш а бола къахьегамхой харжар.

РСФСР Конституце 113 статьяген РСФСР судоустройствах долча закона 28 статьяген хьежжа халкъа заседателаш хорж болхлой, гIулакхерча наьха, ахархой юкъарча собранешка цар болх беча е уж бахача моттиге, эскаре гIулакх дераша — эскара доакъошка гуччахьарча голосованегIа.

Иштта йолча порядко йиш хулийт къахьегамхой коллективашка шоашта дика бовза а шоаш хержача коллективашта хьалхашка шоай балхах йола отчет юлургйола а толашагIбола викалаш харжа.

Халкъа заседателаш харжара йола собранеш ю 100 кIезигагIа боацаш харжархой болча предприятешка, учреждешка, колхозашка, совхозашка, эскара подразделенешка, нах бахача моттигашка. Нагахьа санна харжархой кIезигагIа хуле, тIаккха кхыча коллективашца цхьана ду хоржамаш. Халкъа заседателаш хоржача юкъе дакъа лоац, законагIа оттадаь махиллара, хьаькъалах туълабеннарашкара дIанйккхача, 18 шу даьннача берригача гражданаша.

Халкъа заседателаш харжара порядок берригача къахьегамхошта йовзаргйолаш цхьа хIама де деза, хIаьта уж хоржаргбола собрани хула ха моттиги кхо ди хьалхагIа ховш хила еза царна.

Халкъа заседателаш хоржара йола кампани — из халкъа судаша халкъа хьалхашка ерригa йола шоай тайпара отчеташ я. Цудухьа халкъа судакоше халкъа заседателашен суда балхах докладаш е еза къахьегамхошта. Уж отчеташ еча хана социалистически законность чIоагIдаран халкъа судий болх тоабаран тIаерзаяь къахьегамхоша уттаю предложенеш теркал е еза, хIаьта цига гучадаьха кхоачамбоацараш дIадаха деза.

Судий председателаши халкъа судахойи хоржамаш хьинарча тIехьагIа партийнии советскии органий новкъосталца декхаройла ба халкъа заседателий советаш вIашагIтоха, халкъа заседателашца занятеш е, цар шоай декхараш толамца кхоачашдергдола хIама де.

Р. МАКАРЫЧЕВА,
Нохч - ГIалгIай АССР юстице министра заместитель.

ФОРДА ЧУРА МЕХКДАЬТТА ДАХАРА КХОАНЕ

ДIадахача укх 25 шера Азербайджана мехкдаьттахоша Каспийски форда чу пайда эца йолаяьй мехкдаьтта, газ, газоконденсат йоалла моттигаш. Дерригa доаккхача мехкдаьттах ши дакъен Iалама газах 90 процент гаргген укхаза форда кIалхарча тIоанашкара доакх.

Каспийски форда мехкдаьтта ерригa структураш, мадарра аьлча, хьагуча а яьхай, Iома а яьй азербайджански специалисташа лардаш а кийчъяь яьча форда сейсмически разведка методаца. Нагахьа санна эксплуатаце хьакъехьа дувца вай доахке, укхаза керттеръяр хила а хиннай, я а я даим тIоанашка давлени а лоаттаеш мехкдаьтта дахара методика.

Из геттара дика хьахьокх 1949 шера Мехкдаьтта ТIой яха лаьттан ченаш хьаелларо. Мехкдаьттен газн доаллача цу моттигах пайда эцара яьча анализо тешал ду мехкдаьтта доаллача моттига искусственни воздействи яр Iалаьмате пайдана хилара. Цхьа бахьан доацаш дац Мехкдаьтта ТIошкара доаккхача дерригача мехкдаьттах 90 процент гаргга дар кIеж еттийтарца доахаш хилар. Цудухьа, гидротехнически тIирсаш хьалдарга дIадодар дукха дале а, цхьа тонн мехкдаьтта даккхарга цига дIабода мах республике юкъера лаьрхIачул шозза лохагIа ба.

Мехкдаьттен газн далларга диллача Каспийски форда гонахье хIанз укх сахьате массанахьара а цхьатарра Iомаяь яц. Бокъонца техкарех лархIа мегаргболаш ба Къулбехьара Каспийски бер. ХIаьта Юкъерча - Каспийскии Къилбаседа - Каспийскии берех лаьца аьлча, цар буха лоаттама хьакъехьа хIанзалца вайга хьакхаьчараш массазара геологически хоамаш мара дац.

Каспе доазонел чухьа даьча геологотохкамен геофизически балхаша хIанзле а хьагучаяьккхай мехкдаьттан газен тIоаний 143 структура, царех ахаиел совгIа яраш 30 метрга кхаччалца форда кIоаргаль боараме а йолаш. Хьадда доацача лоархIамегIа, Каспийски форда чура цу тайпара ерригa структураш 300-иел кIезигагIа йоацаш хила езаш я.

«Каспморнефть» яха объединени вIашагIъеллачул тIехьагIа тохкама балхашен тохкама бурув детташ форда кIал скважинаш яхарон хIанз чулоаи Азербайджанал совгIа Дагестана, Казахстана, Туркмене форда йистошцара территореш а. «Каспморнефть» объединене тохкама бурув детташ тахан кIоарга скважинаш йоах 18 структуре. ДIахо йодача хана берригача Каспе тIа наьха санна алсамдаха лаьрхIад уж балхаш, цига кхы а 20 совгIа структура кийчъергйолаш я тохкама кIоарга бурув тохар духьа. Iомаергйолаш я Дагестанагара Азербайджанага кхаччалца йола форда ерригa йист а хIаьта иштта хи кIалхара Къилбаседа - Каспийски Юкъера - Каспийски берашта юкъера юкъ а.

Ткъаь пхиъ шу хьалхагIа, Каспе форда бух тIара газа мехкдаьттен даха доладеннача хана, Азербайджана мехкдаьттахошта хьалхашка хаттар эттар: кердача моттигашкара тешшамен кхерам боацаша мехкдаьтта доахалга практически мишта Iалашдергда? Баку вIашагIъеллар «Гипроморнефть» яха Iилма - тохкамен проектнии институт. Цо оттаяьй хургйолча городока-мехкдаьтта промысла чертежаш.

Проектировщикаша лерхIар укх тайпара да. Форда чу бурув детт форда бухах чуйнитта сваяш «ларда» а йолаш йолча стационарни площадка тIара. 30—50 квадратни метр дIалоацаш хила мегаш йолча «гIайрелга» тIа латт мехкдаьттахой оборудовании, салаIа дегIа доккха доаца цIалг. «ГIайрелгаш» шоайла вIашагIъювзайолийт эстакадай тIаьша — талгIеш тIа гIолла хьалйиллача, иштта сваяш тIа уллача шерача «улицо».

ХIанз Мехкдаьтта ТIош тIа болх беш ва 3500 гаргга саг. Городока территори, е, специалисташа маалларa, эстакадай ерригa йIоахал, — 200 километр. 12 цIагIа — общежитешка бах мехкдаьттахой. Дукха йоацаш пхезза вIаштIардаь цIеноош а хьалде доладаьд укхаза. Мехкдаьттахой гIулакха — столовеш, буфеташ, тикаш, цу даькъе зизаш лохкар а. Укхаза я клуб, ахкани Iани ши кинотеатр, сайрийнара школа, техникум. Городока медсанчаста доалахьа я автомашинел совгIа «Скори помоща» катераши вертолеташи.

Лоацца аьлча, дегIаух форда тIарча мехкдаьттахой боахам Алсамдувл Каспе чура доаха мехкдаьтта а. ТIа-тIа гаьнагIа форда юкъе йолхаш латт болата улицаш.

Шер а еннай, керда а яьннай эстакадаш хьальерий материально - технически база. ХIанз царна болх беш я массехк специализированни завод. Цар доалахьа я мел эша техника, нах моллагIча хаоттамагIа эшшача моттиге дIакхоачабеш йола йоккха флот. Масала, дукха йоацаш бакински предприятешка кийчъяьча площадка тIара форда чу бурув техза 24 скважин яккха — бIаьрча промысел хьаелла езаш яр. Цун хIара блок — массехк тонн еза болата конструкца. Итт шу хьалхагIа из технически декхар кхоачашде хьажа лоархIабергбацар эстакадаш хьалъераш. ХIанз царга я футболах ловза моттиг миссел йола площадка эшшача моттиге вIалла хала а доацаш дIаххоачаяь йола «Кер оглу» яха катамаран.

Хийца ала йиш йолаш да форда кIалхарча газн мехкдаьттен доаллача йоккхийча моттигех пайда эцара юкъейоалаяьча эстакадни методо ше геттара дика хилар бокъонца хьахьекхад аьнна. «Гипроморнефть» яхача институто даьча лоархIамегIа, Мехкдаьтта ТIой яхача моттигах пайда эца болабелча денз эстакадни метод юкъейоалаяро Iалашдаьд капитальни вложенешка дIадодача ахчах 50 миллион совгIа сом кходелга.

Массаза а яхар мо, эстакадни гIирсаша йоаккха юкъера ха 12,5 шу да. Мехкдаьтта ТIош тIарча ерригача объектех 25 процент совгIа ярех пайда эцаш латта 17 шу сов гIа ха дIаяьннай. Селлара йIаьхача хана конструкцеш ца талхийташ лелаяр коррозех уж лораяра рациональни система чакхъяккхар бахьан долаш вIаштIехьдаьннарг лархIа мегаргдолаш да. Дунен тIа эггара хьалха искусственни гIайрелга тIа, Мехкдаьтта ТIой районе, хьальяьй Iаламерча мехкдаьтта газаца болх беш йола йоккха Iанара турбинни электростанци.

Белгаллаккха доагIа, Каспийски форда тIа сейсмически балхаш деча хана укх тIеххьарча ханналца тайжа талгIеш хьалхьоаяра гелхамий метод лелаяь хилар. ХIанз из метод дIаьккхай. Азербайджана геофизикаша кийч а я, юкъейихьай лелхамаш де ца дезаш талгIеш хьалхьею керда методика, хIаьта из бахьан долаш хIанз форда фауна ца леш юс.

Иштта кийчъяьй мехкдаьттен цIенданза дола бIеха хиши Каспе чу ахара торо юкъера йоаккхаш йола бурув тохарен форда скважинашта эксплуатаци ярен технологи а.

КIезигача лоархIаме дац инженерно - геологически тохкамаш, хIаьта уж деча хана форда бух гIара хьагучаявл гIирсаш чIоагIдалара новкъарлеш йола грязеви вулканаш, солма лоабата тIоанаш. «Гипроморнефть» института геологаша Iоаяь бокъонца йола материал Iомаярен вIашагIтохарен ларда тIа Каспе къаьст-къаьстача районашта хадданза прогнозни инженерно - геологически карташ уттаду.

Форда чура мехкдаьтта доахилга, геттара кIоаргача хин акваторега даларцен йоккхий блокаш йола лардаш ехка йолаярцен дувзаденна кийчъеш я тохкамах дика чакхъяьнна, комбинированни бурозаливной сваяш оалаш йола гIирсаш чIоагIду керда къаьстта шоай тайпара конструкцеш. ХIанз йийхьача лаьттан тIа цу сваяй низ чIоагIбара тохкамаш деш да.

«Гипроморнефть» иштта чакхйоаккхаш латт Каспе акваторе хи кIалгIолла йолха мехкдаьтта проводаш яхкара деча проектно - конструкторски балхий комплекс. Дика къоастадаьд гуччахьарча фордала вIашагIхетта трубопроводаш яхкаран дIачукххахьаран кийчо ярца, уж форда бух тIа Iояхкарца дувзаденна дола дешаш. Каспе тайп-тайпарча районашка хIанзле а яхкаь яьннай 270 километр совгIа хи кIалгIолла йолха трубопроводаш.

Азербайджана мехкдаьттахоша юхь дIайолаяьй промышленноста кердача даькъа—форда чура мехкдаьтта дахара. Укх пятилетке цар дакъа лаьцад Каспе туркменски берда йиста форда чура мехкдаьтта промысел хьаеча, Iаьржача форда чура газ лохача. Цар Iоаяь опыт, шеко йоацаш, никъаяргья укх гаргарча хана де лаьрхIа СССР къилбаседехьарча фордашка тохкамаш деча хана. Каспи, цу тайппара, маьхера доагор телаш йола моттиг хинна ца Iеш (укх пятилетке укхазара доаккхаргда 68 миллион тонн мехкдаьттен 21 миллиард кубометр совгIа газа), вай мехка форда тIарча мехкдаьттахой чIоагIалон база а хинна дIаотташ латт. КердагIа дола мехкдаьтта промыслови гIирсаши бурув тоха оборудовании Каспе тIарча тохкамах чакх а даьнна, континентальни шельфе боккха тохкамбе дохьийтарга.

Ашраф АЛИЗАДЕ,
Азербайджански ССР Iилмай Академе бокъонца вола член.

Насрулла БАБАЕВ,
технически Iилмай доктор, «Гипроморнефть» яхача Iилма-тохкамен проектнии института директор.

(АПН).

Баку.

Ширача замах юхедисача

зуламерча гӀулакхашта духьала

ДӀАДАХА ПХЬЕНАШИ ДОВНАШИ

КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома иттлагӀа пленум хиначул тӀехьагӀа Назрановски района массайолча юрташка хилар ширача замах юхедиса во гӀулакхаш дӀадахар дийца сходаш. Цу сходашка кхычарна юкъе белгалдаьккха дувцар хӀанз а цхьаболча тӀехьабисаца наха леладу пхьа лехар. Массайолча юрташка херж ар довнаш дола нах кулге бигара йола комиссеш. Царна юкъе бахар депутаташ, боахама кулгалхой, партийнин профсоюзнин организацей викалаш. Царна декхар даь тӀадиллар пхьенаш, довнаш наха юкъера дӀадахар, уж леладераш кулге бигар.

Цу хана ТӀой-Юрта яьча сходе дийцар цига хинна дов. Ший нанас вах воша верах 12 шу, суд а текха цӀавена Гадиев Мухтар, шийн пхи воӀ тӀехьа а ваьккха, шийн вешийн воӀий Гадиев Яхьяй коа чу а иккха, топ етта волавелар. Цар шин чов йиъ ворхӀ шу дахьначa кӀаьнка, хала човнаш хилар Яхьяйнен цун вешийна Мовлене. Цу тайпара гӀулакхаш леладечарна таӀазар долда аьнна кхайкадир сходе гулбеннача наха. Цар чӀоагӀа дийцар пхьенаш, довнаш, кхыдола зуламаш дӀадахара де дезараш.

ДӀаяхача замах юхедисача воча гӀулакхашта духьал цхьоагӀонца къовсам лоаттабу Долакха - Юртарча Совето, довнаш дӀадоахача комиссе. Цар аьттув баьлар шоай юртарча Шаухалов Макшарипан Наьсар - Кертерча Аушев Махьмадан юкъера цатоам дӀабаккха. 20 шу совгӀа ха яр царна юкъе дов латта. Атта дац дов бетта леладе а. ХӀаьта 20 шу яхар дуккха ха ч. Таханарча дийнахьа Долакха-Юртара нах дӀадаьха баьннаб ширача замах юхедиса дуккха а Ӏадаташ. Цар даккхац урдув, цар дӀадаьхад шоай юртерча наха юкъера довнаш, цатоамаш, харцахьара гӀулакхаш. Цар хьинаре, цхьоагӀонца дакъа лоаз общественни балха, шоай юрта юкъара гӀулакх дӀадахьара юкъе. Уж декхараш къаьстта дика кхоачашдеш ба Гелисханов Хьасан, Темурзиев Джарап, Озлоев Исрапа, Сурхоев Мухьмад, Кулбужев ИбрахӀим.

Дика хӀама карагӀдьлар СурхотӀарчен Ӏаьлий - Юртарчен довнаш дӀадахара комиссешта а. Дукххача хана деиз саг вийна дов латтар АушевгӀар Идрисен Макшарипен девлаашта юкъе. ХаӀахетар хила сахьат доацаш дар из. Из дов дӀадаьккхар, вӀаши кулге бигар довхой. Цунах тарра дӀадаьхад дуккха кхыдола довнаш а.

1938 шера дена дов лаьттад Экажкъонгий - Юртарча УгурчиевгӀар Берсийнен Джабраилан юкъе. Иштта дов деладаьд Беков Къарамсолтан Добриева Азаси. Юрта Совета комиссе дӀадаьхар цу наха юкъера довнаш. Из комисси укх деношка дӀадоаккхаргдолаш я Шанхоев Абойнен Акталиев Ӏумаран юкъера дов. Цу гӀулакха юкъе дика дакъа лоацаш хилар Талдиев Хьажбийкар а, комиссе членаш Хамчиев Ахьмад а, Шанхоев Зоврбик а. Цу комиссеца дика кайоалаш болх бу коммунисташа Сакалова Лидас, Лотыров Малсага, юрта Совета председатель волча Сапраллиев Ваматгире, иштта кхыбараша а.

Джайрахарча юрта Совета комиссе кулге бигаб ЦицкиевгӀари ЦуровгӀаци, дӀадаьккхад Гаракоштен Чуранаькъаннен юкъе лаьтта дов. Вайна массанена а дика хет наха юкъера довнаш, цатоамаш дӀадаьлча.

КПСС обкома иттлагӀа пленум хиначул тӀехьагӀа херж ача комиссеша дукха болх баьб довнаш юкъера дӀадоахаш, хӀаьта а, вай тахан ала йиш яц масса йолча юрташкарча комиссеша из болх дика дӀабихьаб, аьнна.

Цхьайолча Советашка моттийта херж ача санна хӀама ца деш я довнаш дӀадоаха комиссеш. Таханарча дийнахьа цар диканца дӀадерзадаь дов дац. Царех лархӀа мегаргья Пхьилекъонгий - Юрта Совет (хинна председатель Добриев Руслан). Цу юрта дукха ба пхьенаш, довнаш леладу нах. Уж ба КотиевгӀар, АжиговгӀар, ОскановгӀар, ГиреевгӀар, ПлиевгӀар.

Цу юрта дукха ха йоаццаш гӀелал енай арахьара тӀабаьхкача къонача хьехархошка. Юрта Совета, довнаш, зуламаш дӀадахара херж ача цун комиссена дукха бе, бе болх, хӀаьта тахан цар ер ма лаьдий аьнна, хьадувиа хӀама дац. Из болх цу юрта юххье денз дӀаболабе безаш ба.

Цу тайпара кӀалдиса да из болх дӀабахьара гӀулакх Яндарерча юрта Совете а.

ТӀеххьарча хана цига нийсденнад цаӀ-шиъ яхар санна нах а боабеш довнаш. Лира дов латт ГанижевгӀарнеи ГайсановгӀарнеи юкъе, ГанижевгӀарнеи МедовгӀарнеи юкъе. Иштта кхы кагий цатоамаш довнашк а да. ГӀулакх иштта долга шийна ховше а, цу деша сагото еш вац юрта Совета председатель Чаплыгин, цу комиссе членаш, цу хьакъехьа цхьаккха тайпара болх бац цар. Иштта тесса дитад из гӀулакх Гамурзиевски юрта Совете а (председатель Цолоев Муса).

Цхьан хана родовой строе хинна да пхьа лехара гӀулакх. Вай хана родовой Ӏадатанца ваха гӀерта саг вайна гоама, дегаза ва, из вайца тарлац.

Юрта Советий, депутатий, активистий, берригача къахьегамхой декхар да вайна юкъера ширача замах йирча гӀулакхаш дӀадахара тӀехьа цӀенхаштта къовсам лоаттабар.

М. АУШЕВ,
Назрановски райисполкома председатела заместитель.

Латвийски ССР. Елгава бесте хьалъегӀай латвийски автомобилестроене предприяте — РАФ завода корпусаш. Из хӀанз хьалъеш латт, мекка дуниххьа гораддаш оборудовани яхухьайр уххаза, опытни специалисташ ухийт. Шерра шера цо арахецаргья 12,5 эзар машин, хӀаьта цар образецаш хӀанззехьа а йолаш я.

Сурта тӀа: атта а сиха а машин — РАФ - 2203 «Латвия» яхачун базови модель — завода арахецаргйола керттера продукци я. Бакъда, хӀанз уж машинаш «Испытани» яха табличке а ейла лел.

Е. ФАДЕЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМ КХЕТАМЦА ВӀАШТӀЕХЬБАЬККХАЧА...

ИйслагӀча пятилетка шераш тха коллектива хала шераш хиннад. Мехкдаьтта тӀоанашкара давлени лохъяларца дувзаденна управлене коллективо хийцар шийн балха стиль. Хьалха дӀадахача шерашка специалисташта технически литературе гӀолла мара ца довзаш хинна дешаш къестаде дезаш хилар. Цу даькъе хьинаре къа а хьегаш котало яьккхар. Хьывар, низ, творчески уйлаш инженерно - технически болхлоша, геологически службаша оарцагӀъяхарах яьккхар из котало. Хьалха хиначул а чӀоагӀагӀа лакхъяла йолаелар давлени.

Фуд цох хьахиннар. Цох доккха беркат даьлар. ДӀадахача шерашка дахьа къахьегама толамаш дог гӀоздоахаш да. Пятилетка хьалхарча диъ шера паччахьалкхен планагӀа лаьрхӀачул совгӀа даьккхад 65100 гаргга тонн «Ӏаьржа дошув», хӀаьта планал совгӀа маьхалъяьккхай 592 эзар сом мах бола продукци. Духхьала пятилетка тӀеххьарча шера паччахьалкхен планал совгӀа даьккхар 11407 тонн мехкдаьтта, тӀаийцача социалистически декхарех залалнел совгӀа даьккха дезаш хилар 8600 тонн мара доацача. Мехкдаьтта тӀоанашка хий чудахийтара шера план 104,9 процент кхоачаш а еш тӀоанашка чудахийтад 3985 эзар кубически метр хий.

ХӀара служба, цеха коллективаша паччахьалкхен плани тӀаийца социалистически декхараши толамца кхоачашдаьд. Цу гӀулакха бокха аьттув болаш хилар мехкдаьттен гази йоахача управлене эрригача объектай балха юкъе керда, технически дикагӀйола технологи кхахьар. Паччахьалкхен план кхоачашъяра шийна тӀалатта бехктокхам хӀаране кхетабар а боккхача лоархӀаме хилар. ДӀадахача шера шоаш тӀаийцача творчески планагӀа къахьегаш хилар инженерно - технически болхлой. Толамца кхоачашйир шоай 81 творчески план. Цо вӀаштӀехьдалийтар

ДикагӀйола опыт — массанена

паччахьалкхен план кхоачашъе, къахьегама овсарле лакхъе, производства чура резерваш тахка.

Шоай творчески планаш кхоачашъеча хьинаре къахьийгача инженерно - технически болхлоша дукха балхаш чакхдаьхар Эльдаровера мехкдаьтта тӀоанашка хий чуахийтара йола БКНС-1 яха установка болх бе йолаялийтара. Мехкдаьтта дукхагӀа хилийтара хьинаре дакъа лаьцар Грозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша. Цар мехкдаьттахошка хьаелар цаӀ мехкдаьтта кӀеж теха йолен кхоъ нагнетательни скважина.

«Горскнефть» НГДУ керттера механик И. В. Татаринцев, централизни инженерно - технологически служба начальник В. Ф. Сизов, производственно-план. Цо вӀаштӀехьдалийтар

Г. М. Солнышкин, РИТС-2 участка начальник Н. Н. Заикин юкъе болча творчески группана хьалхашка лаьтта декхар дар Эльдаровера скважинай тӀоанашка хий чуахийтара лаьрхӀа дикагӀйола схема кийчъелга. Цар из кийч а йир. Дийнахьи буси мехкдаьтта тӀоанашка чуахийта доладелар 11,5 эзар кубически метр хий, нормагӀа скважинай тӀоанашта низ тӀадоаттабара чудахийта дезаш дар 8 эзар кубически метр мара доацача. Из бахьан долаш мехкдаьтта тӀоанашкара давлени лакхъелар, цох паччахьалкхенна хинна пайда 12718 сом ла. ЦхьоалагӀча районни инженерно - технологически службера продукци Вознесенски газ чакхйоахача заводе дӀаяхийтара иштта дика схема кийчйир кхыча творчески группа. Цо паччахьалкхенна 838 эзар сом пайда бер. Института болхлошца цхьана мехкдаьттахоша опыта лаьрхӀа №№ 105, 130, 114 йолча Ӏаьлий-Юртарча скважинашка чуахийтар лоха давлени йола полимераш. Цох паччахьалкхенна 13,5 эзар сом пайда баьлар.

ДӀадахача шера дуккхача моттигашка аланца йоагаш хинна газ йоайир. Мехкдаьттаца цхьана коача газ дӀаахийта йолайир Вознесенски газ чакхйоахача заводе, резервуарашка дӀачу а ца дохийташ доддашехьа мехкдаьтта чакхдоахача заводашка «Ӏаьржа дошув» дӀаухийтаргдолаш гӀулакх вӀаштӀехьдаьккхар, балха юкъейоалаеш я замерни «Рубин» яха установка. Цу балхаша а дукха эзараш сомаш пайда баьб.

Технически прогресс яра йолча балха тӀа хьинаре дакъа лоац тха управлене рационализатораша. Цар дӀадахача шера кийчйир 138 рационализаторски предложени, царех производствана юкъейнхьача 115 рационализаторски предложене 51,8 эзар сом пайда бир производствана.

Дикка балхаш даьд тха управлене производства резерваех пайда эцилга тоадара тӀехьа. Предприяте баланса тӀера дӀаяьккхай ца эша 73,8 эзар сома маьха оборудовани. Ши-шегӀа хьахулаш дац уж къахьегама толамаш. Цун керттердар да хьинар кхо ца деш мехкдаьттен гази йоахача операторашта творчески къахьегар. Царех ба П. П. Зирченко, Р. Г. Рыбалко, А. Авалов, А. С. Дзюба, Г. Я. Сеталов, В. В. Бабич, насосни станце машинист Р. Ф. Бычкова, электромонтер Г. П. Крупа, кхы дуккхабараш а.

Къахьегам Ӏилман ларда тӀа вӀаштӀехьбаккхаро боккха пайда лу. Из бахьан долаш болх беш йола моттигаш эргаяьха тоаяьй, лаьттан кӀала скважинашта ремонт еча керда методаш юкъейоалаяьй. Цар вӀаштӀехьдалийтад паччахьалкхенна 24200 сом пайда бе.

Даьха къахьегама толамаш дика да, цхьабакъда пятилетка тӀеххьарча шера хьалхашка латта декхараш кхы а лоархӀамегӀа да Сийлахь-йоккхача коталон 30 шу дизарга накъадолхаш хиларца. КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарало, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК баьча оцамо кхы а дикагӀа къахьега декхарийла ду вай. «ДукхагӀа, дикагӀа, дӀадодар кӀезигагӀа долаш продукци арахецаргья» яхача девизагӀа къахьегаш ба мехкдаьттахой. Керда декхараш тӀаийцад. Уж толамца кхоачашдара дӀахо а эргадаккха лаьрхӀад мехкдаьтта чакхдоахача заводашка «Ӏаьржа дошув» дӀаккухьийтилга. Резервуарашка а ца дохийташ мехкдаьтта дӀаухийтилга вӀаштӀехьдаьккхад, хӀаьта а мехкдаьттана учет лелаелга хӀанз а тӀехьа къоастадаьдаш. Опытни насосни станце къаьнача насосаца метта кердаяраш оттаяра дукха балхаш да де дезаш. ДӀахо а чӀоагӀъеза капитальни лаьттан кӀален скважинашта ремонт еча цеха скважинай фонда телемеханизаце система. Уж а кхыйола а мероприятеш чакх а йоахаш тхо дог тийша да пятилетка тӀеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъергхиларах.

З. СИЗОВА,
«Горскнефть» НГДУ рационализацеи изобретательстваи йоккхагӀйола инженер.

КХАШКАРА БАЛХАШ ДӀАДОЛАДЕ КИЙЧА БА

ДӀадахача шера йкъагӀчен укх шера хьалхарчен кварталашка планагӀа 38 трактор тоае езаш яр тха механически мастерске коллектив. Техника тоае йолаялехьа из болх толамца чакхбаккхара лаьрхӀа графикаш уоттайир, хьалххе а эшаргйола керда оатхалаш Ӏалашйир, хӀара болхлочо мичахьа болх бергба, цо фу де деза дӀахайтар. Цул тӀехьагӀа 1975 шера кхашка дергдолча балхашта юртбоахама техника шийн ханнахьен тӀехдикен кийчъяра Шелковской района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» районерча отделене механизатораша, инженерно-технически болхлоша республика берригача механизаторашка даь кхайкарал дувцаш собрани хилар.

Шелковчанаша даьча кхайкарала жоп луш эррига а юрта боахама техника 15 февраль тӀакхоачаш тоаяь яккха социалистически декхар тӀаийцар мастерске коллективо, механизатораша.

Собране чӀоагӀйир техника тоаеш хургболча наьха балхацара моральнии материальнии безам совбаккхара оттаяь мероприятеш. Техника тоаеш отделенешта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхача коллектива карара кара тела совхоза Ше байракхи 300 сом ахчан премии яла оттадир, хӀаьта шийн трактора капитальни ремонт еш ханал хьалха болх чакхбаьккхача механизатора 70 сом, текущи ремонт еш — 50 сом ахчан преми яла лаьрхӀар.

Юртбоахама культурай дика хьуокъам кхебара кхашкара балхаш шийн ханнахьа дӀадоладар мел лоархӀаме да кхета а деш, шоайла шерра яхь а йоаржаяь балха тӀатеӀар мастерске болхлой, техника тоаеча дакъа лоаца кхыбола нах. ХӀаьта толам а баьккхар. Дикка тӀеххоачашйир техника тоаяра дӀадахача шера йкъагӀча квартала план.

Баьккхача толамах кхоачамбаь Ӏе дага бацар совхоза механизатораш.

1975 шера хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара тӀахьехаш КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп луш керда социалистически декхар тӀаийцар. Шоай торонаш лаьрхӀа а лаьрхӀа эррига юрта боахама техника 5 февраль тӀакхоачаш тоаяь яккха дош делар. ХӀаьта шоаш лаьрхӀар толамца кхоачашдеш къа а хьег техника тоаераша.

Ткъаь кхоалагӀа январь тӀакхоачаш, шиъ планал совгӀа а тоаеш, 40 трактор тоаяь араяьккхар мастерске помещенера совхоза механизатораша.

Из толам боаккхаш къаьстта доккха дакъа лаьцар мастерске болхлоша слесарь-браковщика Черников Николая, двигателаш тоаеча Резанов Ивана, токара Филиппов Анатоле, слесара Горин Ефима, моториста Школа Павла. Беш бола болх тешамен дикен кхоачашбу парех хӀаране. Ди дӀадахийташ балха норма 150—160 процент кхоачаш ца еш.

Техника тоаяра болх болалуш мастерске специалисташ, иштта слесараш, токараш, мотористаш, сварщикаш, кхыбола болхлой ца тоъаш моттиг нийслу. Уж балхаш де отделенешкара дикагӀбола механизатораш хьаэц мастерске. ХӀара шера мастерске, моторашт тоадеш къахьег шоллагӀча отделе трактариста Школа Павела. Кхашкара балхаш дӀадоладелача трактора тӀа хов из, хӀаьта Ӏай — мастерске ва. Из ца хилча йиш а яр. Цул дикагӀа моторашт тоаде ховш шиъ саг вац совхозе.

Техника тоаеш тхона йовкъостал дарах мастерске болхлой цӀерагӀа дег тӀара баркал овл аз Павла.

Отделенешта юкъе яьржача яхье хьалха шоллагӀча отделене коллектива механизатораш ба. Тракторел совгӀа эррига тӀехьаюза инвентарь а тоаяь яьккхай цар.

Боккха теркам тӀабохийт цу отделене техника лораяра. Тоаяь эррига техника мукх юаргйоацаш эшача басар, машиндаьтта хьекха лаьрхӀа хьаьча кхоаленна кӀала дӀаоттаьй, кӀала дахчан гударгаш а йоххаш.

Шоай трактораш, тӀехьаюза инвентарь ханал дукха хьалха тоаяь яьккхар цу отделене механизатораша Талакольников Василие, Бесаев Зайде, Бачурин Алексея, Демин Виктора, Муртазов Билала.

ЙоагӀа йоакхо яьй совхоза кулгалхоша техника тоаеча наьха балха хьалаш вӀаштӀехьдахара а. ЙӀайха я мастерске помещененашка. Цудухьа дакха я къахьегама оасарле а.

ХӀара болхлочоа беча балхага хьежжа спецбарзкъаш деннад. Иштта, токараштa, слесараштa кӀадах яь костюмаш, хӀаьта сварщикаштa, аьшкапхьараштa костюмел совгӀа брезентах даь тӀоагаш, ихкаш, бӀаьргсаьнаш деннад. Цул совгӀа хӀара дийнахьа мах боацаш шура лу мастерске къахьегача наха.

Республика кхыча боахамашка санна хӀара шера хало хьег оаха запасной оатхалаш ца тоъаш. Из кхоачамбоацар дӀадаккха гӀерташ ховр, могар ду мастерске коллективо, къаьстта рационализатораша. КӀезиг-дукха тоае йиш йола оатхал тоа ца еш йитац. Цу гӀулакхо кхом байт кердача оатхалашта, лоху техника тоаярга дӀадодар.

Эррига техника тоа а яь хӀанз моллагӀча дийнахьа кхашкара балхаш дӀадоладе кийча ба тха совхоза механизатораш.

Х. ДЖАНАЕВ,
Наурски района Ленина цӀерагӀча совхоза мехмастерске заведующи.

Дунен 80 совгӀа долча мехкашка ийю В. И. Ленина цӀерагӀча Ленинградски оптико-механически объединене (ЛОМО) продукци. Фотоаппараташ, кинопроекторааш, кинокамераш, телескопаш, микроскопаш, спектральни прибораш, кердагӀа йола электронно-оптически аппаратура ЛОМО марка тӀалатташ яле — уж дика хилара, тешаме а дуккха яхаргйолаш а хилара йола гаранти я.

ЛОМО — из производства лакха культура йола предприяти я, из къахьегамен управленен керда методаш карерзаяра декхараш толамца кхоачашдеш йола коммунистически къахьегама коллектив я. Концентрацен специализацен, автоматика юкъе йоалаярен ларда тӀа производствана овлан тӀара реконструкци яро торо хилийтай болх беш бола нах дукхагӀа беце а производства боарам кхозза совгӀа дукхагӀа хилийта, разработкан кердадар юкъе доалдарен ха шозза совгӀа кӀезигъе.

1975 шера хьалхарча ах шера къахьегама овсарле пятилетка чакхйоалаш хилийта лаьрхӀача боарамга кхоачаргья.

СУРТА ТӀА: реконструкци яьчул тӀехьагӀа оптически производства участкаех цхьа участок.

М. БЛОХИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Цхьаккха а авари ца еш

Гаргакхоачаш латт советски халкъа исторически дола ди — сийлахь - йоккха Котало яьккха 30 шу дуза ди. Из сийлен котало яккхара тӀем тӀа а къахьегаме а дукха карагӀдийнад советски наха. Дукхачарна цу тайпара карагӀдийннача турпала гӀулакхех паччахьалкхен совгӀаташ, хӀаьта къаьстта белгалбийннача рна В. И. Ленина орденаш тийннай.

Иштта Ленина орден ялар па белгалъяьккха я трамвайни парке 1936 шера дена къахьегаш йола Головченко Лидия Павловна. Пхе шера гаргга кондуктор йолаш болх бир Головченкос. Цул тӀехьагӀа водительски курсаш а яьха трамвай лелае йолаелар. Сийлахь-боккха Даьхен тӀом лаьттача шерашка трамвайни управленера дукха кадрови болхлой тӀем тӀа бахар. Юхебисараш халача хьалашка, шоашта хьалхара а тӀем тӀа бахача шоай новкъосташта хьалхара а къахьегаш хилар.

Эрригача коллективаца цхьана низ-хьинар ца кходеш къахьегар Лидия Павловнас, ха дӀа ме йода дукхагӀа хулар балха опыт. 1943 шера II класса трамвая водитель хилар цунах...

Дукха ха яалехьа КТМ-1, КТП-1 яха кердача тайпаех йола трамвайш а Ӏомаяь цар тӀа болх беш хилар Лидия Павловна.

Шийн вахаре хиннача эгтара лоархӀамегӀарча гӀулакхех лоархӀ Л. П. Головченкос 1947 шера КПСС мугӀарашка ше дӀаэтар.

Лидия Павловнай къахьегама книжка тӀа баркал оалаш даь 26 йоазув да, дукха сийлен грамоташ, 14 мах бола совгӀат деннад цунна хьаьнала къахьегарах. «Социалистически яхьа отличник», дуккхача шерашка цкъа а авари ца еш болх барах I степена значок еннай Головченкона, дӀаязъяьй трамвая управлене сийлен книжка тӀа, Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Советен облсовпрофен къахьегама Сийлен книжка тӀа.

Дукха ха дӀалу къахьегама ветерана къонача трамвая водителашта практически навыкаш Ӏомаеш.

А. ШИЛОВ.

СССР—США: ЮРТА БОАХАМА ДАЬКЪЕ ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ ГӀУЛАКХАШ

Укх тӀеххьарча шерашка дикка белгалдаьннад юрта боахама даькъе цхьана леладу советско - американски гӀулакхаш. 1970—74 шерашка ВӀашагӀкхийттача Штаташка яха хиннай советски специалистий 30 гаргга делегаци. Цу юкъа дукха совгӀа-эшашагӀа йоацаш ужжал хила мегаш американски делегацеш хиннай СССР-е. Советски специалисташ хьежаб ловца мергӀилг дола кӀа кхедеча американски методашка, дулха лаьрхӀа чуоттадаь доахан кхоабилга вӀаштӀехьдаккхара а технологе а опытага, и. кх. дӀ. Американски специалисташа Ӏомаяьй даьгӀенех пайда эцарен уж тоайрен опыт, эрий даьдача лаьтташка ялат кхедара технологи, СССР-е ветеринарни служба вӀашагӀйолар, и. кх. дӀ.

Ховш мадарра, хестаьяча советско - американски юртбоахама бувзамашка керда импульс еннай 1973 шера июне СССР-ен США-и правительствашта юкъе юрта боахама даькъе цхьана гӀулакхаш леладара хьакъехьа яьча соглашене. Соглашене тӀа оттадаьд шин мехка юкъе керттерча итт лостамагӀа цхьана леладу гӀулакхаш дӀахо дегӀаккхувлилга. Белгала аьлча, йокъал латта зонаш караерзаяра, лаьтташта хулча эррозеца къовсам лоаттабара, мелиораци дегӀаккхувлара, кердагӀа йолча математически методехи электронно-вычислительни техникахи юрта боахаме пайда эцара, кхыдараштa. Соглашене белгалъяьй цхьана леладеча гӀулакхий перспективни формаш а: Ӏилмахой, специалисташ, стажераш дӀа-хьа ухийталга, шин оагӀорахьара конференцеши симпозиумашц елга, проекташи программаши цхьана уттаелген чакхйоахилген, и. кх. дӀ. Цхьана леладеча гӀулакхий лостамаш санна, иштта формаш а шаккхе оагӀув барта яхачул тӀехьагӀа кхы тӀа шеръе йиш йолаш я.

Соглашене лоархӀам дешаца гӀулакх долаш йолча шин мехка организацешка керта болаш дола гӀулакхаш цхьана леладе йиш хулийташ йола хаьдда договорно - правови ларда а хинна из дӀаоттарах лаьтта ца Ӏеш цхьана леладу уж гӀулакхаш шоаш вӀаштӀехьдахара механизм цо хьахилийта хиларах а латт. ВӀашагӀа а ехка болх бе йолаеннай юрта боахама даькъе цхьана леладеча гӀулакхашта йола советско-американски юкъара комисси а хержача проблемашта — юртбоахама экономически тохкамаштен информаценен а юртбоахама Ӏилман тохкамаштен технически разработкаштен а йола цун балха шин группа а.

Юкъарча комиссен цун балха группашен болх беш юххьанца баьхача гӀано тешал ду, цхьана леладеча гӀулакхий из механизм партнерий низаш вӀашагӀтохара гӀулакха санна, иштта юртбоахама даькъе СССР-ан США-нен юкъе вӀаши гӀойле йолча тайпара леладу бувзамаш кӀоаргдарен шердарен торонаш хьагучаяхара гӀулакха а боккхача лоархӀаме хила йиш йолаш хилар. 1974 шера декабрь бутт болабеннача юххье Вашингтоне хиннача аргӀанарча, советско-американски юкъарча комиссе II сессе итогаш яьй цхьана гӀулакхаш леладаьча хьалхарча шера, шийн балха группай гӀулакхаш дийцад. 1975 шера цхьана балхаш дара оттаяь цар докладаши планаши къоабалъяьй. Сессе иштта дӀа-юха ийцар 1974 шера СССР-ен США-и юрта боахаме хиннача хьалаши 1975 шера перспективехи йола информаци. ОагӀоний барт вӀаштӀехьбаьлар Ӏилмахойи специалистийи делегацеш дӀа-хьа ахийтара процесс эргаяьккха тоаяра чакхдоацхаргдолча гӀулакхий хьакъехьа, цхьана деча тохкамий цхьайолча темашта цхьана леладу гӀулакхаш шердара хьакъехьа, вӀаши дӀа-юха хоамаш дир шо-шоай мехкашка 1975 шера юрта боахама дешашта хетаяь конгрессаш, симпозиумаш, выставкаш яра планий хьакъехьа.

Юкъарча комиссе доазонел чухьа цхьана леладеча гӀулакхел совгӀа тайп-тайпарча дешашта бувзамаш а леладу, делегацеш дӀа-хьа ухийт частни американски фирмашца, «Сирес Интернешнл», «Джон Дир», «Интернешнл Харвестер» яхача компанеша советски организацешка предложенеш еннай хӀанзарчар тайпара йола юртбоахама оборудованни машинаши йоххара хьакъехьа. Цу предложенеех цхьаяраш хӀанзале а хьатӀаийцай, вожаш хӀанз а Ӏомаеш я. Шийн аргӀанна Советски Союзо США яхийтай американски фермераша дика могаеш йолча «Беларусь» яхача тракторий хьалхара партиш.

Юрта боахама даькъе шин мехко цхьана леладеча гӀулакхий юххьанца яьча итогий дика мах а беш, белгалдаккхаьа даргдац, уж дегӀадоаладара наькъа тӀа белггалара халонаш нийслуш хилар. Къайле яц, цу тайпара цхьана леладу гӀулакхаш шинна а оагӀонна гӀойле йолаш хилара идеяше карцъе, из вӀалла мегарг а йий-хьоргӀ аьнна хетийтар духхьа цунна хьалхашка шийн тайпара «психологически духхьале» оттае гӀерташ дола онда низаш США хӀанз а долаш хиларах. Масала, Советски Союзо американски ялата йоккха партти ма ийццинге а, США гучабьлар цхьана леладу советско - американски гӀулакхаш вӀаши гӀойле йолаш хилар шекон тӀа даккха а кхыметтел американски экономикана тӀалаттача халонашта хьалхара бехктокхам СССР-а хьатӀабилла а гӀерташ хична нах, американски рынкера ялат эцара баь а беш а бола барт торгоале йолаш йолча обычешкеи традицешкеи хьежжа вӀаштӀехьбоахилга массанена ховш дале а. Цул а совгӀа, ВӀашагӀкхийттача Штаташта экономически халонаш тӀалаттача хьалашка советски арахьарча торговле организацеш, ховш мадарра, шоай американски партнерашта ловр кхоачаш а деш, раьза хиннай царгара ийца а ийца хьа ма оазаш царга юхедиса ялата дакъа тӀехьадаккха.

Теркам тӀаозаш да, массе тайпарча антисоветски уйлашта шоай оагӀош дӀателаш йолча американски кепайоазон цхьайолча органаша юрта боахама даькъе цхьана леладеча гӀулакхий хьакъехьара советско - американски соглашении кхоачашъяра гӀулакха шоаш сагота хилар США администраце теркал ца дар шоашта новкъа долга къейла ца хьош хилар. «Американски официальни наьха бокъонца сатем боара бахьанех цаӀ хила тарлу, — яздора «Сайэнс» яхача журнало, — цу соглашене шинна а оагӀонна гӀойле еш хиларах дог тийша да шоаш яхаш цар хьаккхайкадер».

СССР-ан США-нен юкъера гӀулакхаш хувцадалара процесс — цхьа моллагӀдола гӀулакх дац, хӀаьта цун толам балга ше мадарра белгалдаргда шаккхе а паччахьалкхе цхьана гӀулакхаш леладар шоашта дезилга хьа а хьокхаш, шоайла гӀулакхана хиларах тийша хургда. БӀаьрча а мадарра а доагӀа из юрта боахама даькъе цхьана леладеча советско - американски гӀулакхашта а. Советски Союзо цӀаккха а юха ца йоалаш хьаллоац шинна а оагӀонна йолча гӀойлени йизза цхьатара бокъонаш хиларен принципий ларда тӀа латта цхьана леладу гӀулакхаш, вӀаши чурча гӀулакхашта юкъе тӀертаргйоацаш цхьана леладу гӀулакхаш.

СССР-ан США-нен юкъе шин оагӀорахьара леладеча бувзамий лоархӀам сенах латт аьлча, из латт, цхьана гӀулакхаш леладара торонах бола тешам боабеш йола шийн тайпара «психологически духьале» иар дӀаяьккха ца Ӏеш, цхьана леладу уж гӀулакхаш советскии американскии халкъий духьа шердарга долха бокъонца йола наькъаш хьаделлаш а хиларах.

Владимир ЮЛИН,
экономически Ӏилмай кандидат, СССР Ӏилмай Академе США-и Канадаи Института воккхагӀвола Ӏилман болхло.
(АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КХЫЧА МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

«КОРТАМУКЪАЛЕН» ДУНЕН ТӀА КХАЛСАГА ДИСКРИМИНАЦИ ЯР

ХӀанзара 1975 шу дунен халкъашта юкъера кхалнаьха шу да аьнна кхайкадарца дувзаденна. Дунен халкъашта юкъерча къахьегама организаце (МОТ) секретарнато капиталистически мехкашка къахьега кхалнах бокъонаш цхьатара йолаш ца хилара теркам тӀабохийташ йолча доклада кепатехай. Из доклад июнь бетта МОТ сессе ювцаргья. Доклада тӀа белгалдеш да, экономикен саго болх беш долча кхыча доакъошкен къахьегача нахах кхоалагӀа дола дакъа болча кхалнаьха къахьегама хьалаш во хиларан балха дӀаотта низткъала хиларан раьза боацаш цар еш йола протест бокъо йолаш хилар. Доклада тӀа Ӏодагаръю кхалнаха дискриминаци яра тайп-тайпара формаш. ДукхагӀдолча капиталистически мехкашка эшаш йола юкъарен профессиональнии образовани лац. ЧӀоагӀъенца дӀаэттача традицеша къахьегама тайп-тайпара доакъош «маӀача наьхен» «кхалнаьхен» дарашта декъ. Къахьегамах мах телара а йоккха дискриминаци лелаю. Каст-каста нийслу цхьатарра баьча балхах маӀача сага телачул кхалсага дукха кӀезигагӀа мах телаш.

●

ГРАЖДАНСКИ АВИАЦЕГА САГОТО ЕНА ШУ

1974 шу ираз доацаш дера граждански авиацена, йоах «Дер шпигель» яхача малхбузенгермански еженедельнико. Шу шера хьалхарча дийнахье а турински аэропорта тӀа дарц хьайнача хана Ӏоха енна «Ф-28—Фоккер» марках йола итальянски авиакампане самолет гаьнах а хьокхаенна лоталар. Цига 38 саг велар.

1974 шера хиннад граждански авиаце исторе чухь эггара доккхагӀа дола, «ДС-10» яхача туркий авиалине самолетаца 3-гӀча марте хинна хатар а. ГӀетта массехк минут яьлча Парижа юхе хьунагӀа чуежар из. 346 саг пассажираши экипажа членаши байнаб из хатар хиларах. Хатар хилара баьхьан — «Макдонел-Дуглас» яхача американски кампане хьаеча самолета конструктивни монтажнии гӀалаташ хилар. Самолет гӀетта йодача хана цӀаьхха багажни отделене наӀараш хьаелаенний. тӀаккха ше майолда лаьтта чуяхай из. 1974 шера хиннача дерригача 20 авиационни хатарашка 1500 совгӀа саг веннав.

Цхьабакъда «Дер шпигела» белгалду, фецарча хатарашка сел дукха нах бовшше а, авиатранспорт — эггара кхерамзлегӀа дола тайпа да, яхаш. Автомобила тӀа хайна водачул 24-зза кӀезигагӀа кхерам ба самолета тӀа бодаш. Американски статистикаш лаьрхӀачох, самолета тӀа хайна беш бола никъ 99.99992 процент маьршагӀа ба.

●

ЛОНДОНСКИ МЕТРО ЧУ ДУ ЗУЛАМАШ

Лондонски городской транспорта управлене директора Р. Уэйя журналисташка аьлар, общественни транспорта тӀа ду зуламаш Ӏалаьмате сиха алсамдувлаш латт, аьнна. Духхьала цхьан дӀадахача шера Лондона автобусаш тӀен метро чуи наха герзаца дов даь а байха а ши эзар моттиг хиннай. Из бахьан шоферашеи кондукторашеи бийсан болх бе тигац. Английски столица автобусни паркашка каст-каста забастовкаш хул — общественни тарнспорта болхлоша лерттӀа балха хьалаш вӀаштӀехьдахар дӀадех. (ТАСС).

ОЛЬСТЕР: УЛИЦАШ ТӀА ЦӀИЙ

«Цхьаь ма лела городе!», «Сийрдаяьккхача витринашта юхе ма латта!» — цу тайпа йоазонаша хьалйизай Къилбаседа Ирланде керттера город Белфаст.

Моттигера газет хьаделл Ӏа—чура оагӀув дӀалоацаш протестантски экстремистаща дов даь боабаьча наьха сурташ да кепатеха, телевизорга хьажа Ӏохов хьо — фронтовой хроникана тара дола кердадараш: ужжал бозбаьб, човнаш яьй...

Тамашийна хӀама дац, хӀара бетта Къилбаседа Ирланде ваха эзар гаргга саг ший даьхе юташ кхычахьа ваха дӀаухаш хилар. Кхерамо бохийт уж. Шийна, гаргарча наха, кхоачарбараштa хӀама хилар кхераш. Укх тайпара дуви цхьаболча шоай даьхе юташ дӀаухача наха.

Белфасте дукха ха йоацаш автобуса водитель хинна Джозеф Макдонелл: «Ольстере Ӏе йиш йолаш дацар тхо. Бераштa хӀама ца хилийтар духьа Австрале дӀа ца дахача даланзар тхо».

Инженер - химик Сэм Маккерди: «Терророн деш латтача низашен сов кӀаьдваь дезал а тӀехьа доазол дехьа ваха лаьрхӀад аз арахьа дика болх атта нийслуш беце а».

Къилбаседа Ирланде исторе чухь цхьаькха цӀийх хьалбиза цхьа оагӀув а хинна дӀаэттар 1974 шу. 12 бетта 212 саг вийра террористаша. 1969 шера Ольстере английски оккупационни бӀу чубеначул тӀехьагӀа, берригаш цига боабаьраш 1140 сагага дӀакхаьчав.

Боабаьча цу наха тӀехьашка латт британски империализмо хьаккхелла, дукххача шерашка йолаш хьайоагӀа ирландски халкъа трагеди.

...Дерригача дуненна йовзаш я хӀанз 1400 ирландец чувоаллаш йола Лонг Кеш яха концентрационни лагерь. Царех 500 саг суд а следстви а ца еш чувеллав английски эскарои полицеи. Къилбаседа Ирланде хьакъехьа Британе политико бокъо йоацаш лелаедеча гӀулакхий символ, Англена эхь тӀадахьа хӀама а хинна дӀаэттай Лонг Кеш.

«Гобаьккха кӀарцхал дола аьшкасаьрги аьшка сеткен теха Лонг Кеш, язду Рейтер яхача агентства корреспондента, нацистски лагера тара я»... Из сурт кхы а унзардоал, къайлагӀа лагерера араяьккха Лонг Кеше чубоахкача паьха заявлени Ӏойийшача. Лийша боахка нах, йоах заявлене тӀа, геттара воча хьалашка, ладар чаккдувла тховнаш долча баракашка, цицколгаши садоахка бӀеха хӀамаши йолча, бӀехача ушалаш йолча моттигашка, «къизача английски салташа оакхарий хьисапе шоашта хӀама дерг хиларах даим кхераш» чубоахк.

Хьалха санна, тӀема-полицейски аппарата, хоадам болаш вьача, 15 эзар сагах латтача Ольстерерча дий эскара, ког гӀортолга ю английски кабинето. ХӀаьта иштта тешам бенна ба уж репрессиани законий «низах» а. ДӀадаха шу чакхдоалаш «Къилбаседа Ирланде чрезвычайни полномочех дола закон кхы а яхь бетта дахарцдолаш решени йир английски общинай палато. Цо торолу английски эскара граждански бокъонаш бахьан къовсам лоаттабераш следстви а суд а ца еш дӀахо а чубежа. Английски правительства иштта керда чрезвычайни законодательство тӀаийпал. Чурча гӀулакхашта волча министра Р. Дженкинса «драконовски» аьнна цӀи тиллар цох. Терроризмаца, къовсам лоаттабу а яхаш, «тешаме ца хета нах» чубехка полицена бокъо еннай цу законодательства.

Кердача законодательства, яздора «Морнинг стар» яхача газето, соцадергдац Англен Къилбаседа Ирландеи бехке боаца нах боабелга, Ольстере чакх ца йоалаш йинса репрессей политика берригача мехка йоаржаеш мара дац из.

ДӀахо а чакхйоахаш я Къилбаседа Ирланде цӀий Ӏомехкадеш керда довнаш хьеде тарлуш йола протестантски «экстремисташ» машара тӀабоалабара» политика. Аьлча кхоачам хургба, Лонг Кеш яхача концлагере протестантел кхозза дукхагӀа католикаш чубоахкаш хилар, цхьабакъда ховш да, Ольстере еш йолча террористически актаех дукхагӀъяраш протестантски ультрас еш хилар.

Английски Ӏаьдалаша ховше а могадеш Къилбаседа Ирланде католически районашка каст-каста погромаш ю протестантски экстремисташа. «Ольстера оборона полк—«ультра» военизированни формированеш 15 эзар сагага кхаччалца алсамъяьккхай. «Вэнгард» яхача реакционни протестантски организацена керте латтача У. Крейгени цун новкъосташеи гуччахьа кхерам тӀатувс католикаштеи граждански бокъонаши демократически кортамукъаленаши бахьан къовсам лоаттабераштеи духьала граждански тӀом хьоабергба яхаш.

Мехка общественностои, английски ирландски коммунисташеи дукхаза дӀаьхад чрезвычайни законодательство дӀадаккхеи суд а следстви а ца еш Ольстера концентрационни лагерашка чубоахка нах мукъабаха безен яхаш.

Великобритане Коммунистически парте Исполкома политически комитета заявлене тӀа белгалдеш дар репрессеш чӀоагӀъяро низаш делга кхы а чӀоагӀлургда яхаш. Политически социальнии ира проблемаш кхоачашъе, белгалдора документа тӀа, йиш я Ольстере бахача берригача наха цхьатарра йола демократически граждански бокъонаш ялара наькъаца.

...Дукха ха йоацаш английски правительства хьакхайкадаьд 1972 шера 30 январе «цӀий Ӏомехкадаьча кӀирандийнахь» Лондондерре английски салташа вийнача 13 ирландца метта гаргарча наха компенсаци ше дӀатохкаргхиларах.

Цхьабакъда сенца юхаметтаоттабергба Ольстере бахача эзараш болча наха дукхача шерашка лайна а хӀанз ловш латташ бола а бала? Миштa араваргва къилбаседаирландски тупикера.

В. ТРОИЦКИЙ.
(ТАСС).

ЙОККХАЧА БАЛЕТА ШКОЛА

ХӀара шера Ӏай Москве хулаш йолча «Русская зима» яхача музыкальни фестивале хьалхара дакъа лаьцар А. Я. Вагановай цӀерагӀча Ленинградски академически хореографически училища дешархоша. Концерте дакъа лоацаш бар хьалхарча классашкара а выпускной классашкара а дешархой. Уж берригаш а цу искусства цӀей призераш хилар.

Ерригача Советски Союза балетни театрашта артисташ кийчбу Ленинградски училище. Мехка хӀанз 19 хореографически училище яле а цӀи хезача «халхара академе» деша Ленинграде ух дукххача союзни республикашкара бераш. Дешаш да укхаза дунен дукххача мехкашкара бераш а.

Училище хореографи хьяйха ца Ӏеш общеобразовательни предметаш а хьех, дешархошта йовз изобразительни искусство, музыка, Ӏомаю актерски говзал, ладувгӀ театра исторех йолча лекцешка.

ХӀара бетта тайп-тайпарча классашка кийчъяь халхара номераш, классически балеташцара варнацеш хьахьокхаш дола концерташ увттаду укхаза. Школьни спектаклаша къонача артистий говзал совйоакх, сцена тӀа а публикаца а хьакхаштагӀа хургболаш Ӏомабалара новкъостал ду. Цар иштта дакъа лоац С. М. Кирова цӀерагӀча операи балетен Ленинградски театра спектаклашца а.

Ши бӀаь шу совгӀа йолча хана училище кийчваь ялх эзар гаргга артист.

СУРТА ТӀА: «Шопениана» яхача хореографически сюита тӀара сцена хьахьокхаш оа А. Я. Вагановой цӀерагӀча Ленинградски академически хореографически училища дешархой.

А. НЕВЕЖИНА сурт.
АПН.

СПОРТА ХОАМАШ

Укх деношка дӀайолаеннай Российски Совета «Трудовые резервы» яхача ВСДО шоай лоӀама кӀалтохаргах йола яхьаш. Цига дакъа лоацаш я Волгограда, Тула, Кирова, Къилбаседа-ХӀирий, Чувашски, Нохч - ГӀалгӀайчен — ерригa а 17 сборни команда.

Цига вай республика сий лорадеш ба: Мархиев, Мукуев, Бабахян, Аюбов, иштта кхыбараш.

* * *

Грозне дӀайолаеннай Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене шахматех ловзаш хьалхле яккхара яхьаш. Цига дакъалоацаш ва Грозненски отделене чемпион, поездаш вӀашагӀъехкар Шмойлов, Гудермеса чемпион, слесарь Г. Ермолаев.

Яхьашка котваьннaчо Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа отделене хьалхле яккхара финале дакъа лаца бокъо йоакхаргья. Финал Ставрополе чакхъяргья.

КЪОНА ХЬЕХАРХО

ПхелагӀча классе деша дагӀача берашта «Хрестомате тӀара» Плиев Махьмад-СаӀида «Уж вайна юкъе бахаргба» яхача дувцарах йола занятеш дӀайолаеш Добриева Лидас дешархошта бийцар ТӀой-Юртен Долакха-Юртен хинна тӀом, цига майра латаш хинна вежарий ДолгиевгӀар Ӏасолта, Къарше, Керам, Иналкъа, цар йиша — 18 шу дола йоӀ Кхоаэи, Акиев Мурад, Чемурзиев Баташ, Шибилов Боби. Цига гӀалгӀашта тӀаэтта деникинцашта духьал денал долаш тӀом баь цӀеча командирий Владикавказски школа курсанташ, Грознерча болхлой а черсий а бӀухой отрядаш.

— Цу тайпара, — аьлар цо, — советски халкъашта юкъера интернациональни доттагӀал хьадоагӀа Советски зама йолаеннача хьалхарча денощка дениз. Долакха-Юрта хиннача тӀема юкъе цхьан цӀен вежараша санна гӀалгӀашца цхьана дакъа лоацаш хилар эрсий, черсий, кхыча къамех бола нах.

Дукххача къамех болча советски наха массаза а вӀаши новкъостал даьд. Советски сага ше ваь а хьалхийна а моттиг санна хьамсара хет вай йоккхача Даьхен моллагӀа а миӀинг. Из дика хьахьекхар Дай-мехка цӀийлахь - боккхача тӀемо. Шоай Нохч-ГӀалгӀайчена гаьна болаш вай мехка сигале фашистех лораеш шоай са дӀаделар летчикаша Ахриев Рашид-Беха, Мальсагов Ахьмада, кхычар. ХӀаьта вай Наьсарче дӀалаца дагахьа тӀабоагӀача гитлеровцех майра латаш велар эрсий летчик Юлин. Цунна вайцига дегӀа памятник шоана а дайнад, бераш.

Иштта дола хӀамаш дукха да дувца.

Граждански а Сийлахь-боккхача Даьхен а тӀемаш тӀа советски нах лийтаб ер таханара вай паргӀата вахар бахьан, шо ираз долаш хилийта, шуга сийрдача, йӀайхача школе дешийта, шоах дийша, говза нах хилийта, шо Даьхе дукхаезаш, Ленина гӀулакха тешаме а кийча я долаш хьалкхийта, — аьлар Добриевас..

Ший урокаш тӀа цо дешархошта интернациональни кхетам лу, халкъий доттагӀал дегӀадоаладара йола уйлаш йоаржаю.

Добриевас айхха бувзам лоаттабу берий даьшца-ноанoшца, царна юкъе коммунистически кхетама болх бу, вай замано ма яххара йола тӀехье хьалкхеяра царна хьалхашка латта декхараш кӀоаргагӀа дӀадовзийт. Мехка а доазол дехьа а хулаш йола событеш ювц до шийна тӀачӀоагӀаьча итт цӀагӀа бахача наха. ХӀаьта Лидас санна из болх дика беш ба из хьехаш йолча Назрановски районa Гамурзиевски юкъерча школа хьехархой Мархиева Мая, Гойгова Лида, Албогачиев Мухарбик. Школа завуча Озиев Ӏаддал-Хьалима чӀоагӀа новкъостал ду царна.

Общественни балха юкъе дакъа лаца йолаелар Лида ше Наьсар-Кертерча юкъерча школе деша ягӀача хана. Из цига школа комсомольски организаце секретарь йолаш хилар. Цо а пунцарча комсомольцаша а дожкха новкъостал дора хьехархошта берашка дика дешийтара, уж дика деша хьаахийтара.

Цига йолча хана дезаделар Добриевайна школьни вахар, хьехархочун болх. Школа йистеяьккха яьлча, из шоай юрта юкъерча школе юххьанцарча классашка хьеха йода. Опыт йолча хьехархоша новкъостал ду къонача йоӀа. Бакъла из кхоачамболаш дацар педагогически балха говзал кӀоарга Ӏомаяра. Лида заочно деша яхар Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхи университете. ХӀанз филологически факультета 4-ча курсе я из.

Хьехаш а дешаш а ше йоллашехьа, Добриевас дизза дакъа лоац школа общественни вахара юкъе. Из комсомольски организаце секретара заместитель я. Цо боккха политически болх бу лакхерча классашка деша багӀараштa юкъе ленински идеяш йоаржаеш, цар интернациональни, патриотически уйла чӀоагӀъеш. Ше хьехархо хилара тарра, Добриевас дика дакъа лоац шоай юртарча наьха политически сакхетами культуреи лакхъяра тӀехь беча балха юкъе.

— Сона бераш дукха деза. Дерригa сай вахар уж вай замах хила ма боагтӀара бола нах хургболаш кхалкхебара дӀадала лаьрхӀад аз, — йоах Добриевас.

Ю. ЮСУПОВ.

Вьетнама Демократически Республика машиностроителаша шерра яхь йоаржаяь ханал хьалха кхоачашйир дӀадахача шера плана заданеш. Ирригаце Министерства механически завода болхлоша оттаяьча ханал хьалха 8 кубометр объем йола тракторни скрепераш арахеца йолаяьй (сурта тӀа).

ВИА—ТАСС сурт.

КЕРДАДАРАШ

КУЛЬТУЧРЕЖДЕНЕЙ БОЛХЛОЙ СЕМИНАР-СОВЕЩАНИ

Укх денощка Ножай-Юрта культпросветучрежденей болхлой семинар-совещани хилар. Цига дийцар вай парте декабрьски (1974) Пленума соцамашкеи КПСС ЦК партегеи советски халкъагеи даьча Кхайкаралагеи хьежжа, 1974 шера культпросветучрежденешта карагӀдаьннарехи 1975 шера де дезарехи.

Совещане доклад йир района культура отдела заведующе Х. Х. Хамидова. Преденшка къамаьлаш дир Зандакски юртарча культура ЦӀен директора И. И. Амаева, Саясански юртарча культура ЦӀен директора Юнусова, районни берий библиотека заведующе П. Абубакаровас, районни массови библиотека заведующе Н. Хасуева, иштта кхычар.

1974 шера социалистически яхье къаьстта дика толамаш даьха культучрежденей болхлой къоастабир совещане, хӀаьта иштта кердача шера культурни болх тоабара мероприятеш белгалйир.

Совещани чакхъяьннaчул тӀехьагӀа дӀайолаелар семинарски занятеш. Цига «Коталонна 30 шу дизара пакъадолхаш къахьегамхошта тӀема патриотически кхетам балара мероприятеш чакхйоахача балха формаши методаши тоаярах» доклад йир республика культура Министерства методически кабинета заведующе Х. А. Берсанова, «Къахьегамхошта коммунистически кхетам балараи декабрьски Пленума соцамашта а КПСС ЦК партегеи советски халкъагеи даьча Кхайкарала а пропаганда яраи культпросветучрежденеша де дезарех» доклад йир парте Ножай-Юрта райкома секретара С. Керимова.

* * *

Укх денощка профсоюзни клубий, культура ЦӀенойи Дворецийи заведующей, директорий семинар хилар.

Культура болхлошта хьалхашка къамаьлаш дир облсовпрофа секретара П. Е. Селишке, культурно-массови балха отдела заведующе Л. И. Ткачевас, Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен университетеи Грозненски мехкдаьтта институтеи преподавателаша, облсовпрофа инструктораша, культура Двореций, клубий директораша.

Царна лаьрхӀа В. И. Ленина цӀерагӀча культура Дворецe атеистически темах сайре хилар. Семинара доакъашхошта «Красный молот» завода культура ЦӀагӀа а кийчъяьяр «Цар Даьхе бахьан тӀом баьб» яха сайре.

Культучрежденей болхлоша опыт дӀа-хьа йовзийташ чакхъяьлар семинар.

Кура дегаш долча шоана, кхалнах!

Иштта цӀи йолаш яр Шелковской района Бороздиновски культура ЦӀагӀа чакхъяьнна тематически сайре. Зал хьалйизза ба нах. Президиуме берригаш а кхалнах, царна юкъе я цӀейна бехке яр — Кулакова Варвара Яковлевна.

Сайре хьаелл женсовета члена А. П. Даисковас. Цо къамаьл де дош лу женсовета председатела Л. И. Крылевскайна.

Локхаш зурмен етташ фатеи йслаш зале кхалсагага-къахьегамхочунга моаршал хатта боагӀа пионераш. Дек кхалсагахнаьнах, къахьегамхочох, бӀухочох дег чу дужаш дола безаме дешаш. Цул тӀехьагӀа СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах машиннаькъа транспорте ткъаь итт шера хьаьнала къахьегарах енна «Къахьегама ветеран» яха медаль Кулаковай наьха тӀа йолл женсовета председатела Крылевскаяс.

ТӀаккха орденаши медалеши дӀалу дукха бераш долча ноаношта.

Кхалнаьха цӀерагӀа партенеи правительстванеи баркал оалаш къамаьл дир Кулаковас.

Гулбеннараштa СССР халкъа артистка Н. Мордюковай кхоллaмах дийцар республика кинофикаце викала Ю. А. Павловас.

* * *

ФРОНТОВИКАШ, ДӀАЙОХКА ОРДЕНАШ!

Зале гулбеннабар тӀема ветеранаш, юртахой. БӀарчча пеи дӀалаьца я сийлахь-боккхача Даьхен тӀема хетаяь панно. Ек тӀема ханара музыка. Диктора дувц тӀема историех. советски наьха деналерча гӀуляккхех.

Залера сердал йов — сцена тӀа согалу символически даим йоага цӀи. Шоай тӀема вахарах, новкъостех, дагадоагӀар дувц тӀема доакъашхоша А. Г. Мороза, В. П. Резникова, В. В. Лозовойс, иштта кхычар.

Цул тӀехьагӀа тӀема ветераншта доккха концерт делар Новощедрински культура ЦӀено.

КОТАЛОННА ХЕТАДАЬ

Советски халкъ фашистски Германел котдаьнна 30 шу дизара сийленца пакъаяхара ший ерригa говзал тӀаерзаяь кийчо еш я Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен филармоне творчески коллектив. Нохч-ГӀалгӀай АССР заслуженни артисташа, республика Ленински комсомола преме лауреаташа Н. Надеждинаси Е. Хавричевеи кийчъяьй «Даим йоага цӀи» яха литературно-музыкальни композици. Иштта М. Грин, А. Довженко, Д. Китин автораш болаш литературно-музыкальни композици кийчъяьй Кичиков Владимиреи Розенберг Анатолеи.

Филармоне викторинни группа кийчъю «Песни в шинелях» яха программа (кулгалхо А. Халебский). Нохч-ГӀалгӀай симфонически оркестр тӀаетIIа репетица еш я «ГӀатта боккха мохк» яхача музыкальни композицена. Иштта «Шовда» а я керда программа кийчъеш, цун цӀи хӀанз а белгалъянза я.

Н. АМАНАТИДИ,
Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен филармоне директор.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Ӏуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 10.00 — Босбола телевидени. «ВӀалла а хӀама ца хиннар» яха телевизионни художественни фильм. 1-гӀа серн. 11.10 — Босбола телевидени. Передача дӀахьу композитора Ледоницке. 14.00 — Передачай программа. 14.05 — Документальни фильмай программа. 14.45 — Сийлахь-боккхача Дай-мехка тӀема исторе оагӀонаш. 1941-гӀа шу. 15.15 — Пушкин хьакъехьа дола запискаш. Литературах йола передача. 15.45 — Босбола телевидени. Социалистически мехкий телевидене документальни фильмай программа. 16.45 — «Изобретатель». 17.15 — «Къонал эфире я». «Валентина Сизоновай йоаккхонаш» яха телевизионни фильм. 18.00 — Харжархоша тӀадехка декхараш. Мишта кхоачашду уж. 18.30 — Саги закони. 19.00 — Босбола телевидени. Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои эрсий халкъа инструментальни академически оркестра концерт. 19.40 — «БӀаьстан вурийтта белгало» яха телевизионни художественни фильм. 9-гӀа серн. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Известия» газета приз яккхара йола хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Финлянде сборни — Чехословаке сборни. Финляндера передача. Йистеяьча кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. ХӀара сурта тӀа малх ба. 18.30 — Документальни фильм. 18.40 — «Нохч - ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, гӀалгӀай меттала). 19.00 — Хоамаш, реклама. 19.05 — Киножурнал. 19.15 — Халкъа долча дикашта парте ю йоакхонаш. Грозненски мехкдаьтта института доцента Коптева къамаьл. 19.30 — Шоана, бераш (гӀалгӀай меттала).

5 февраль
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Ӏуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Вайна искусство еза. 10.00— Босбола телевидени. «ВӀалла а хӀама ца хиннар» яха телевизионни художественни фильм. 2-гӀа серн. 11.10 — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои эрсий халкъа инструментий академически оркестра концерт. 13.55 — Передачай программа. 14.00 — Босбола телевидени. Документальни фильмай программа. 14.40 — Социалистически мехкий доттагӀал. Венгерски Халкъа Республика. 15.10 — «Разгром» яха Фадеева роман. Литературах йола передача. 15.40 — «Дошо дӀоагӀа» яха берашта дола художественни фильм. 17.00 — Босбола телевидени. Тахан — Ӏилма. 17.30 — Босбола телевидени. «Говза кулгаш». 18.00 — «Нохч - ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.20— Музыкальни пауза. 18.25 — Сийлахь - йоккхача Коталон 30 шу дизар. Кавказ лораяра сийна йола вахта. 18.50 — 9-гӀа студия. Передача дӀахьу политически обозревателa Зорина. 19.50 — «БӀаьстан вурийтта белгало» яха телевизионни художественни фильм. 10-гӀа серн. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Къонал эфире я». Хьайна тохкам бе. Йистеяьча кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Телевидене Волгоградски студе передача. 18.50 — Документальни фильм. 19.00 — Пропагандиста трибуна. Лалаев (нохчий меттала). 19.10 — Киножурнал. 19.20 — Вай советски нах да. Электромеханически завода коллектив.

РАДИО

4 февраль

6.30 — «Юртара Ӏуйре» (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Парте вай кхетамца кхелу» яхача иллей концерт (гӀалгӀай меттала). 16.00 — «Капиталистически экономика кризис а болхлой класса къовсам а» (нохчий меттала). 16.15 — «Бригадни подрядни методаш транспортникий балха юкъейоалаяр» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.30 — «Ленина хьисапе гӀа боахаш». Комсомола обкома секретара Калинина выступлени (эрсий меттала). 16.45 — Коталон 30 шу дизарга. ТӀем тӀа санна — къахьегаш а (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала). вай вахара закон да» яха беседа (эрсий меттала). 8.40 — Ашараш. 8.45 — «Идеологически балха боарам лакхбе» яха беседа (гӀалгӀай меттала). 16.00 — Цхьан дезалa пятилетка (эрсий меттала). 16.15 — «Ди халкъий доттагӀлен мовстагӀа ба». Республика культура министра Татаева къамаьл (нохчий меттала). 16.30 — Атагински хьайбаш лeладу комплекс хьалъечара репортаж (нохчий меттала). 16.45 — «Ветеран мугӀаре вус» яха очерк (гӀалгӀай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала). 19.20 — «ХӀанзарча ханара къона саг» яха радиовыпуск (гӀалгӀай меттала). 19.50 — Ашарашпара Нохч - ГӀалгӀай поэзи» яхача циклацара передача (нохчий меттала). 20.20 — Дина догмашта моттиг яц. Ножай - Юртовски района Ӏилманпрактически конференцера передача (эрсий меттала).

5 февраль

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Интернационализм

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоллеи Грознеи хувцалуш, морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йовлаш. бе-беча оагӀорахьара секунде 5 метрга кхоачаш и Къилбаседа - МалхбоалехьаРча районашка 7—12 метри чӀоагӀа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гӀолла 2 градус йӀовхалгара 2 градус шелалга кхоачаш, Грозне 0 градусагара 2 градус йӀовхалга кхоачаш хилен тарлу.

5 февралера 8 феврале кхаччалца морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш ха хилен фегара температура бийсашка 4—9 шелал йолаш, денощка 2 градус йӀовхалгара 3 градус шелалга кхоачаш хилен тарлу. **Метеостанци.**

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; жэхьтохкама секретаря—3-34-38; партийни вахарах культуран отделан — 3-61-46; промышленностан отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-80-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-80-71.

Газет аравувл шинкарин, еран, шоаттон денощна.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револющо проспект 7/34. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/34. Заказ № 00818.